

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Právnická fakulta

Mgr. Anna Štiborová

**Právní regulace pohřebnictví jako služby ve veřejném
zájmu**

Bakalářská práce

Olomouc 2014

Já, níže podepsaná Mgr. Anna Štiborová, autorka bakalářské práce na téma: „*Právní regulace pohřebnictví jako služby ve veřejném zájmu*“, které je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb. správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích v informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, kterou je Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Prohlašuji, že mé výše uvedené osobní údaje jsou pravdivé.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Právní regulace pohřebnictví jako služby ve veřejném zájmu*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Grymově dne 22. března 2014

.....
Mgr. Anna Štiborová

Úvod	6
1. Pohřební právo a jeho postavení v systému práva	9
1.1 Prameny pohřebního práva	9
1.1.1 Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví	10
1.1.2 Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách	12
1.1.3 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník	12
1.1.4 Související právní předpisy	13
2. Nakládání s lidskými pozůstatky a ostatky	15
2.1 Vymezení základních pojmů	15
2.2 Podmínky nakládání s lidskými pozůstatky a ostatky	16
3. Pohřebnictví jako služba ve veřejném zájmu.	
Veřejnoprávní regulace kremace a hřbitovnictví	18
3.1 Organizace veřejné správy na úseku pohřebnictví	18
3.2 Veřejnoprávní regulace pohřební služby	21
3.2.1 Provozování pohřební služby	21
3.2.2 Povinnosti provozovatele pohřební služby	22
3.2.3 Balzamace a konzervace	24
3.3 Veřejnoprávní regulace kremace	24
3.3.1 Provozování krematorií	25
3.3.2 Povinnosti provozovatele krematoria	25
3.3.3 Zřízení krematoria	27
3.4 Veřejnoprávní regulace hřbitovnictví	28
3.4.1 Zřízení, provozování a zrušení veřejného pohřebiště	29
4. Trestní delikty a správní delikty na úseků pohřebnictví a hřbitovnictví	32
4.1 Trestní delikty na úseku pohřebnictví	32
4.1.1 Výtržnictví	33
4.1.2 Hanobení lidských ostatků	34
4.1.3 Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány	36
4.2 Správní delikty na úseku pohřebnictví	37
Závěr	39

Seznam použité literatury	42
Abstrakt v českém jazyce	44
Abstrakt v anglickém jazyce	44
Seznam klíčových slov v českém jazyce	44
Seznam klíčových slov v anglickém jazyce	44
Přílohy:	
1. Nakládání s tělem mrtvorozených dětí a potracených plodů	45
2. Právní povaha hřbitovních řádů	47
3. Řád hřbitova Olomouc - Neředín	49
4. Řád krematoria v Praze 5 – Motole	55

Úvod

Otázky pohřbívání zemřelých jsou staré jako lidstvo samo, neboť smrt patří neodmyslitelně k životu. Pohřbívání zemřelých sahá hluboko do historie lidstva. Patrně prvními, kdo přikročili k pohřbívání zemřelých, byli neandertálci. Nejstarší pohřebiště pochází z doby střední doby kamenné - mezolitu (cca 8000 – 5500 př. Kr.).

Již od samého počátku vzniku hřbitovů byly tyto vnímány jako místa, kde lidé spí svůj věčný spánek a symbolizující tak klid a pokoj, aby zemřelí nebyli rušeni. Vnímání smrti, způsob pohřbení, rituály a tradice spojené s pohřbem, podoba hřbitova a legislativní a ekonomické souvislosti pohřbívání patří k jevům, které se liší v prostoru a čase a reflektují kulturu obyvatel.¹ Jak praví jedno staré přísloví: „Řekni mi, jak se staráš o své mrtvé, a já Ti povím, k jaké civilizaci náležíš“.

S příchodem a sílícím vlivem křesťanství byly hřbitovy zřizovány v bezprostřední blízkosti kostelů a klášterů, později pak rovněž v centrech obcí a měst.² Pohřbívání se tak stalo ryze církevní záležitostí. Tento výlučný vliv církví na zřizování hřbitovů i jejich spravování, převážně církví katolickou bez zásahu státu, trval do druhé poloviny 18. století. V tomto období začalo vystupovat do popředí přesvědčení, že jsou potřeba učinit zásahy ze strany státu do církevního práva, které byly motivovány jednak obtížemi při pohřbívání jinověrců, bezvěrců a sebevrahů, ale především i důvody hygienickými (ve Francii se začaly objevovat snahy o přesunutí hřbitovů z center obcí a měst již v 16. století).³

Jak v oblasti pohřebnictví, tak i v oblasti hřbitovnictví došlo k výraznému oslabení vlivu církve ve prospěch veřejnoprávní regulace. Stalo se tak tzv. Dvorským dekretem Josefa II. z 23. srpna 1784, kterým bylo zakázáno pohřbívání v kostelech, jakož i kolem nich a dále stanovil jakým způsobem má být zacházeno se zemřelým od okamžiku jeho úmrtí až do uložení do hrobu. Nově byly hřbitovy zakládány v extravilánu. Správa hřbitovů spadala do resortu zdravotnictví a stala se veřejnou službou.

Ve dvacátých letech dvacátého století byly všechny hřbitovy prohlášeny za tzv. veřejné zdravotní ústavy. Po skočení druhé světové války v souvislosti s nástupem komunismu byly hřbitovy spravovány národními výbory, po roce 1990 pak obecními úřady.

¹ HUPKOVÁ, Martina. *Pohřbívání a hřbitovy – reflexe kultury českého venkova* [online]. Deník veřejné správy.cz. 16. prosince 2010 [cit. 15. ledna 2014]. Dostupné na <<http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6462396>>.

² Zejména k tomu docházelo za situace, kdy již nebylo možné z nedostatku prostoru hřbitovy u kostelů dále rozšiřovat, například v dobách morových epidemií.

³ VARVAŘOVSKÝ, Pavel a kol. *Pohřebnictví*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci s Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 7.

V roce 1991 byly původní hřbitovy navráceny do vlastnictví církví.⁴ Veřejnoprávní regulace pohřebnictví a hřbitovnictví se zachovala až do současnosti.

Předložená práce se věnuje současné právní úpravě problematiky pohřebnictví jako služby ve veřejném zájmu na území České republiky. Jejím cílem je podrobně postupně rozebrat jednotlivé instituty vztahující k uvedenému tématu. Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, dělí pohřebnictví do tří základních skupin, které tvoří provozování pohřební služby zahrnující balzamaci a konzervaci, dále provozování krematorií a provozování pohřebišť. Tyto jednotlivé kategorie jsou podrobně zkoumány v kapitole třetí. První kapitola je věnována postavení pohřebního práva v systému práva České republiky a jednotlivým pramenům práva, které tuto materii regulují, jak z pohledu historického, tak i z pohledu současného. Druhá kapitola pojednává o podmínkách nakládání s lidskými pozůstatky a ostatky a definuje základní pojmy s tímto související. Poslední kapitola čtvrtá je věnována trestním a správním deliktům, tedy protiprávním jednáním, kterých se lze na úseku pohřebnictví dopustit. Práce je doplněna vhodnými přílohami – mimo jiné hřbitovním řádem a řádem krematoria.

Pokud se týče zhodnocení dosavadního zpracování tématu, jež je předmětem mého zkoumání, pak lze konstatovat, že se jedná o obor, kterému ze strany zákonodárce nebyla po dlouhou dobu věnována patřičná pozornost, kterou si zaslouhuje, o čemž svědčí skutečnost, že tato oblast byla po několik desítek let upravena pouze podzákonnými právními předpisy. Teprve až v roce 2001 byl přijat zákon o pohřebnictví, který upravil danou problematiku na úrovni zákona. Do doby jeho přijetí byly zcela nedostatečným způsobem regulovány podmínky některých činností, jako například provozování krematorií, pohřební služby, jednotlivé postupy při zřizování, provozování a rušení pohřebišť, vztahy vznikající v souvislosti s užíváním hrobových míst a nakládáním s lidskými pozůstatky před pohřbením. Přesto se však jedná o právní předpis, trpící mnoha nedostatky, jak je poukazováno v závěru této práce.

Ještě do nedávné doby nebyly k dispozici až na výjimky žádné publikace věnující se uceleně tématu pohřebnictví, spíše se jednalo o problematiku zpracovanou jednotlivými autory ve vztahu k úzkému konkrétnímu tématu. V roce 2011 vyšla pod vedením tajemníka Čechu hrobnického publikace „Pohřbívání a hřbitovy“ komplexně se zabývající touto problematikou a dále v roce 2013 publikace „Pohřebnictví: právní zajištění piety a důstojnosti

⁴ HUPKOVÁ, Martina. *Pohřbívání a hřbitovy – reflexe kultury českého venkova* [online]. Deník veřejné správy.cz. 16. prosince 2010 [cit. 15. ledna 2014]. Dostupné na <<http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6462396>>.

lidských pozůstatků a ostatků“, jejímž autorem je ThLic. Tomáš Kotrlý, Th.D., první kvalifikovaný poradce pro pozůstalé v ČR.

Jako podklad pro zpracování této práce byly využity jak shora citované publikace, tak i časopisecké články, a nebyla opomenuta ani judikatura.

Tato práce si s ohledem na její rozsah kladla za cíl podat komplexní a systematický přehled problematiky pohřebnictví a charakterizovat základní principy aktuální právní úpravy nakládání s lidskými pozůstatky a ostatky. Některé aspekty této problematiky proto byly ponechány stranou. Ty nejzajímavější – nakládání s tělem mrtvorozených dětí a potracených plodů a problematika právní povahy hřbitovních řádů pak byly rozpracovány v přílohách této práce.

Při zkoumání jednotlivých okruhů této problematiky byly v různé míře využity především metoda analytická, deskriptivní a metoda komparativní.

1. Pohřební právo a jeho postavení v systému práva

Pohřební právo lze bez jakýchkoli větších pochybností označit jako součást práva veřejného. Pro fungování soužití mezi lidmi ve státě jsou stejně podstatné předpisy o hřbitovech, jako pravidla pro pietní a hygienické zacházení s tělem zemřelého. Je ve veřejném zájmu, aby stát reguloval provozování veřejných a soukromých služeb v oblasti pohřebnictví a zajistil tak ochranu důstojného nakládání s lidskými pozůstatky a ostatky.

Podle některých představuje zákon o pohřebnictví autonomní normativní systém, který je specifický nejen předmětem úpravy, nýbrž i imperfektností svých norem a který teprve s občanským, zdravotním a správním právem v užším smyslu tvoří právní úpravu vztahů vznikajících v důsledku smrti člověka. Podle druhých je zákon o pohřebnictví pouze specifickým subsystémem správního práva. Kompromisně lze zákon o pohřebnictví označit za správní právo v širším smyslu.⁵

Veřejnoprávní regulace problematiky pohřebnictví je obsažena v zákoně č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů. Cílem veřejnoprávní regulace oblasti pohřebnictví je zejména stanovení náležitého postupu při zacházení s tělem zemřelého, jak s ohledem na ochranu veřejného zdraví a hygienické požadavky, tak i s ohledem na požadavek důstojného a pietního nakládání s tělem zemřelého. Se zřetelem na specifickou povahu služeb na tomto úseku, je žádoucí, aby subjekty je poskytující prošly specializovanou odbornou přípravou a disponovali patřičnými zkušenostmi v tomto oboru.

Pohřebnictví jako celek je ze sociálně kulturního hlediska oborem relativně citlivým a se značnou vývojovou setrvačností. Důsledkem toho je, že základní principy a postupy, například formy pohřbívání nebo způsob provozování pohřebišť, zůstávají zachovány a mění se jen pozvolna.⁶ Jde tedy o obor spíše stagnační, jež nepodléhá tolik ekonomickým a společenským změnám, jako je tomu u oborů souvisejících.⁷

1.1 Prameny pohřebního práva

Na ústavní úrovni není tato problematika upravena, pouze lze konstatovat, že zákon o pohřebnictví je v souladu s ústavním pořádkem, zákon respektuje základní principy

⁵ KOTRLÝ, Tomáš. *Pohřebnictví: právní zajištění piety a důstojnosti lidských pozůstatků a ostatků*. Praha: Linde, 2013, s. 15-16.

⁶ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o pohřebnictví a o změně některých zákonů.

⁷ JAKEŠOVÁ, Petra. *Právní nakládání s lidskými pozůstatky a ostatky*. Dizertační práce. Praha: 2008, s. 78.

občanskoprávních vztahů, zásady podnikání upravené živnostenským právem i samosprávné postavení obcí ve vztahu k jejich úkolům v oblasti vytváření podmínek pro uspokojování potřeb občanů v souladu s místními předpoklady a zvyklostmi.

Rovněž *acquis communautaire* nereguluje pohřebnictví, neboť tento předmět právní úpravy nenáleží do působnosti Evropské unie. Právní úprava v jednotlivých zemích Evropské unie tak není jednotná, a jednotlivé právní úpravy k tomu ani neinklinují.⁸

Dle důvodové zprávy je cílem zákona o pohřebnictví taková právní úprava, která by odpovídala v základních rysech obvyklým evropským zvyklostem, což je důležité zejména s ohledem na potřebnou podobu postupů v nakládání s lidskými pozůstatky před pohřbením (především při transportu) a rovněž s přihlédnutím k poměrně častému pohřbívání občanů cizí, zejména německé národnosti v příhraničních oblastech v uplynulém období. Proto při legislativní tvorbě zákona o pohřebnictví bylo využito dostupných informací o zahraničních právních úpravách, zejména v SRN, Rakousku, Francii, Polsku a Maďarsku.^{9,10}

Pokud se týče mezinárodních smluv, pak tyto rovněž nevěnují pohřebnictví svou pozornost. Výjimkou je Mezinárodní ujednání o přepravě mrtvol z roku 1937, které upravuje jednotný postup při přepravě zemřelých a v návaznosti na to pořizování nezbytné dokumentace.¹¹ Od roku 2012 je transport zemřelých těl upravován rovněž Dohodou o převozu těl zemřelých.¹²

1.1.1 Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví

Stěžejním právním předpisem zabývajícím se problematikou pohřebnictví je zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů ve znění zák. č. 479/2001 Sb., 320/2002 Sb., 274/2003 Sb., 112/2004 Sb. a 67/2006 Sb. (dále jen „*zákon o pohřebnictví, Zák. Pohř.*“), který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2002. Bezesporu asi největším přínosem přijetí tohoto zákona je, že se jedná o první zákonný podklad pro postup provozovatelů pohřebišť, pozůstalých či pohřebních služeb v oblasti pohřebnictví¹³, neboť do nabytí účinnosti zákona o pohřebnictví, byla daná oblast regulovaná na základě zmocnění v

⁸ Důvodová zpráva k zákonu o pohřebnictví.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Právní úprava platná ve Slovenské republice využita nebyla, neboť v této době platila vyhláška č. 46/1985 Sb., o postupe při úmrtí a o pohřebnictve, která trpěla podobnými nedostatky jako na území ČR vyhláška č. 19/1988 Sb., o postupu při úmrtí a o pohřebnictví.

¹¹ Tzv. Berlínská dohoda, publikovaná pod č. 44/1938 Sb. z. a n., o přepravě mrtvol.

¹² Tzv. Štrasburská dohoda, přijata dne 26. 10. 1973, pro ČR vstoupila v platnost dne 24. 2. 2012 a byla publikována pod č. 22/2012 Sb. m. s.

¹³ VARVAŘOVSKÝ, Pavel a kol. *Pohřebnictví*, s. 65.

ustanovení § 82 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, pouze podzákonou úpravou hřbitovního a pohřebního práva, a to nejprve vyhláškou č. 47/1966 Sb., o pohřebnictví, která byla o více než dvacet let později nahrazena vyhláškou ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 19/1988 Sb., o postupu při úmrtí a o pohřebnictví. Tato vyhláška měla převážně charakter zdravotnický, upravovala toliko zacházení s mrtvými a odnímání tkání, naproti tomu se vůbec nezabývala právními vztahy vznikajícími mezi správou pohřebiště a jeho uživateli.¹⁴ Tato prováděcí vyhláška pozbyla účinnosti přijetím zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování¹⁵, tedy ke dni 1. 4. 2012.

Předmětem právní úpravy obsažené v zákoně o pohřebnictví je dle znění ustanovení § 1 stanovení podmínek pro zacházení s lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky, práva a povinnosti související s provozováním pohřební služby, prováděním balzamac a konzervací lidských pozůstatků a s provozováním krematorií a pohřebišť. Do působnosti zákona o pohřebnictví nespadá oblast péče o válečné hroby a pietní místa ani pohřbívání na námořních plavidlech, které jsou upravené ve speciálních zákonech.

Pokud se týče systematiky zákona o pohřebnictví, tento se dělí do dvou částí, první část je věnována pohřebnictví a druhá obsahuje změnu zákona o regulaci reklamy, zákona o živnostenském podnikání a zákona o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR.

Část první - pohřebnictví, je rozčleněna do pěti hlav. První hlava je věnována obecným ustanovením, kdy především vymezuje některé základní pojmy, se kterými operuje tento právní předpis, hlava druhá se zabývá problematikou pohřební služby, balzamac a konzervace a krematoria, kdy stanoví zejména zákonné požadavky na provozování pohřební služby, reguluje přepravu lidských pozůstatků a zakotvuje rovněž podmínky pro zřízení a provoz krematoria. V hlavě třetí je upraveno vše, co souvisí s veřejným pohřebišťem, jako je jeho zřízení, provozování, řád veřejného pohřebiště, evidence související s provozováním veřejného pohřebiště, ukládání lidských pozůstatků a jejich exhumace, zákazy pohřbívání, zrušení veřejného pohřebiště a konečně užívání hrobového místa. V hlavě čtvrté jsou pak vyjmenovány skutkové podstaty jednotlivých přestupků a sankce, které lze za jejich spáchání uložit. Poslední hlava pátá tradičně obsahuje přechodná a závěrečná ustanovení. Podrobněji je o jednotlivých výše uvedených institutech právní úpravy pojednáno v rámci následujících kapitol této práce.

¹⁴ MÜLLER, Zdeněk. Hřbitovní právo. *Právní rozhledy*, 1997, č. 6, s. 302-307.

¹⁵ Viz. ust. § 128 bod. 1, 10 zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu.

1.1.2 Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

Dalším neopominutelným právním předpisem vztahujícím se k nakládání s tělem zemřelé osoby je zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách ve znění pozdějších předpisů, který ve své části sedmé upravuje úkony, které lze provádět na těle zemřelého, způsob nakládání s tělem zemřelého a částmi odebranými z těla zemřelého, dále postup při úmrtí a problematiku pitev.

1.1.3 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Oproti dosavadní právní úpravě byla do nově účinného občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., který nabyt účinnosti dne 1. ledna 2014 vtělena do hlavy II obecné části i ustanovení obsahující ochranu lidského těla po smrti člověka. Ustanovení § 92 zák. č. 89/2012 Sb., obecně stanoví, že *lidské tělo je pod právní ochranou i po smrti člověka. Naložit s lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky způsobem pro zemřelého nedůstojným se zakazuje.* V odstavci druhém pak pro případ, že lidské ostatky nejsou uloženy na veřejném pohřebišti stanoví, že *má na jejich vydání právo osoba, kterou člověk před svou smrtí výslovně určil; jinak postupně jeho manžel, dítě nebo rodič, a není-li žádný z nich nebo odmítnou-li ostatky převzít, převezme je jeho dědic.*

Podrobněji jsou ochraně lidského těla po smrti člověka věnované ustanovení § 113 až 117. Ustanovení § 113 zakotvuje právo člověka se rozhodnout, jakým způsobem bude po jeho smrti naloženo s jeho tělem. Zde se zejména jedná o možnost vyslovení souhlasu s použitím těla po smrti pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům.

Ustanovení § 114 přiznává člověku možnost rozhodnout se, jaký bude mít pohřeb. Podpůrně pak pro případ, že by zesnulý o tomto nezanechal výslovné rozhodnutí, stanoví, že o jeho pohřbu rozhodne postupně manžel zemřelého a není-li ho, děti zemřelého, rodiče, sourozenci, popřípadě kterákoli z osob blízkých. Občanský zákoník pamatoval i na případ kdy není žádná z výše uvedených osob a v takovém případě k tomuto rozhodnutí zmocnil obec, na jejímž území člověk zemřel.

Pokud se týče nákladů pohřbu a opatření pohřebiště, pak tyto jsou hrazeny z pozůstalosti. V případě, že pozůstalost nestačí ke krytí nákladů toho způsobu pohřbu, jaký si zesnulý přál, občanský zákoník explicitně stanoví, že musí být pohřben alespoň slušným způsobem podle místních zvyklostí.

Dle zákona o pohřebnictví má obec právo na úhradu účelně vynaložených nákladů na pohřbení vůči dědicům zemřelého, a není-li dědiců, vůči státu.¹⁶

Kusá úprava týkající se nakládání s tělem zemřelého je však obsažena i na jiných místech občanského zákoníku, a to například v rámci institutu pojištění osob, kde v ustanovení § 2855 zakotvuje možnost pojištění lidského těla po smrti člověka nebo jeho oddělené části.

Vztah občanského zákoníku k zákonu o pohřebnictví, popřípadě k zákonu o zdravotních službách je v oblasti ochrany lidského těla po smrti člověka založen na principu subsidiarity. V souladu se zněním ustanovení § 9 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb. se práva a povinnosti osobní povahy řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy.

1.1.4 Související právní předpisy

S právní regulací pohřebnictví souvisí široká škála právních předpisů, jak ve formě zákona, tak i v podobě podzákoných právních předpisů, které se více či méně dotýkají této oblasti.

Jak již bylo výše uvedeno, zákonodárce přistoupil k samostatné právní úpravě problematiky válečných hrobů a pietních míst, kdy tato je obsažena ve speciálním v zákoně č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Dojde-li k úmrtí na námořním plavidle plujícím pod státní vlajkou České republiky, pak se rovněž postupuje podle speciálního zákona, a to zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.

Provozování pohřební služby, krematoria a provádění konzervace a balzamace je koncesovanou živností, je proto třeba v souvislosti s žádostí o vydání koncese postupovat dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Před podáním žádosti však musí žadatel prokázat svou odbornou způsobilost, která mimo jiné zahrnuje i absolvování specializované odborné přípravy. Tento požadavek je regulován podzákoným právním předpisem - vyhláškou Ministerstva pro místní rozvoj č. 379/2001 Sb., kterou se stanoví obsah a rozsah specializované odborné přípravy k provozování pohřební služby, provádění balzamace a konzervace a provozování krematoria.

¹⁶ Srov. ust. § 5 odst. 1, 4 zák. č. 256/2001 Sb.

Problematikou pohřebnictví prolíná řada součinností s orgány hygienické služby, respektive ochrany veřejného zdraví. Zákonem zastřešujícím oblast hygieny a veřejného zdraví je zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, který poskytuje rámcový prostor potřebný k tomu, aby orgány příslušné v této oblasti mohly na základě právní úpravy pohřebnictví provádět stanovené činnosti a úkony.¹⁷

Zákon o pohřebnictví vyjmenovává v hlavě IV přestupky, kterých se lze dopustit na úseku pohřebnictví. Pro řízení ve věcech těchto přestupků se postupuje dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů a podpůrně pak rovněž i dle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

Ochrana lidským pozůstatkům a ostatkům je poskytována i zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů.

Dalším ze souvisejících právních předpisů je zákon č. 128/2000 Sb., o obcích a zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, upravující postavení obcí a krajů, neboť obce a kraje plní řadu veřejných úkolů na úseku pohřebnictví, které jim svěřuje zejména zákon o pohřebnictví.

Okrajově však s pohřebnictvím souvisí mnoho dalších právních předpisů, například zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší a celá řada dalších.

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu o pohřebnictví.

2. Nakládání s lidskými pozůstatky a ostatky

2.1 Vymezení základních pojmů

V běžném životě jsou výrazy lidské pozůstatky a lidské ostatky užívány spíše sporadicky, kdy jsou z pohledu laické veřejnosti brány jako synonyma vyjadřující jedno a totéž, spíše se v této souvislosti užívá pojmu „mrtvola“ nebo „tělo zemřelého“. Terminologie pohřebního práva však tyto pojmy od sebe důsledně odlišuje.

Jejich vymezení nalezneme v ustanovení § 2 písm. a) a b) Zák. Pohř. Pro účely tohoto zákona se lidskými pozůstatky (*human remains*) rozumí mrtvé tělo nebo jeho části do jeho pohřbení, pokud nejsou za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem použity pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům a zpopelněny ve spalovně poskytovatele zdravotních služeb podle zákona o zdravotních službách.

Platná právní úprava stanoví, že podmínky pro zacházení s lidskými pozůstatky se vztahují nejen na lidské tělo jako integrální celek, ale i na jeho části oddělené kdykoli z tohoto integrálního celku.¹⁸ Při úmrtí v důsledku událostí narušujících integritu lidského těla by mělo být umožněno pozůstalým pohřbít alespoň dochované části mrtvého lidského těla. Evropský soud pro lidská práva ve svém průlomovém rozsudku z roku 2011¹⁹ potvrdil, že právo pohřbít soudně odebrané vzorky zesnulé dcery je pod ochranou článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Soud připustil, že je nadbytečné pouštět se v daném případě do rozlišování mezi tělem zesnulého a některými jeho částmi zejména z pohledu zásady celistvosti a záruk důstojnosti a identity lidské bytosti vyjádřených v článku 1 Úmluvy o lidských právech a biomedicině.

V Evropě ojedinělým a u nás novým institutem je bezesporu právní definice mrtvého lidského těla pro účely pohřbení, která nezahrnuje mrtvorozené děti nebo plody po potratu.²⁰ Podmínky pro nakládání s nimi jsou obsaženy v zákoně o zdravotních službách.²¹

¹⁸ Důvodová zpráva k zák. č. 476/2001 Sb., kterým se mění zák. č. 256/2001 Sb., o pohřbívání a o změně některých zákonů.

¹⁹ Evropský soud pro lidská práva, *Girard proti Francii*, č. 22590/04, rozsudek ze dne 30. 6. 2011.

²⁰ KOTRLÝ, Tomáš. *Pohřbívání: právní zajištění piety ...*, s. 37, 38.

²¹ Původně zákon o pohřbívání definoval jako lidský pozůstatek vedle mrtvého lidského těla i jeho části a plod po potratu. Novelou provedenou zák. č. 476/2001 Sb. došlo k nahrazení této definice, kdy nadále se lidským pozůstatkem rozumí mrtvé tělo nebo jeho část. Kroky, které k tomuto zákonodárce vedly, byla zcela logické. Pohřbívat potrácený plod, nebyl-li evidován v knize úmrtí, bylo prakticky neproveditelné. Rovněž bylo nutno vzít v úvahu i etickou nepřijatelnost takového aktu. Jak uvádí důvodová zpráva k této novele, v praxi nebyl za posledních 10 let znám případ žádosti o pohřbení mrtvě narozeného dítěte nebo o pohřbení potráceného plodu.

Lidskými ostatky jsou označovány lidské pozůstatky po pohřbení. Z uvedeného je zřejmé, že kritériem, které tyto pojmy odlišuje, je zda došlo k uložení lidských pozůstatků do hrobu či hrobky, případně k jejich zpopelnění v krematoriu. Nakládání s lidskými ostatky po pohřbení už není součástí systematické zdravotní péče ani pohřební péče, ale patří do pojmu údržba hřbitovů. Právní řád České republiky neupravuje konkrétní způsoby nakládání s exhumovanými lidskými ostatky, jejich přepravu, další sekundární uložení nebo jejich zpopelnění ani jejich ohledání lékařem zpravidla po exhumaci na žádost předsedy senátu nebo státního zástupce.^{22,23}

2.2 Podmínky nakládání s lidskými pozůstatky a ostatky

Stanovení základních podmínek zacházení s lidskými pozůstatky před pohřbením a zajištění jejich pohřbení se dotýká všech subjektů, které obvykle přicházejí nebo mohou přijít do styku s lidskými pozůstatky.²⁴

S lidskými pozůstatky a lidskými ostatky musí být zacházeno především důstojně a tak, aby nedošlo k ohrožení veřejného zdraví nebo veřejného pořádku. V podstatě shodně tento požadavek zakotvuje i zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v ustanovení § 92 odst. 1, když stanoví, že lidské tělo je pod právní ochranou i po smrti člověka. Naložit s lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky způsobem pro zemřelého nedůstojným se zakazuje. Za důstojné zacházení s lidskými pozůstatky lze, v souladu s všeobecně přijímanými etickými pravidly, považovat takové jednání, které by nepřivodilo újmu ani živé osobě (vyjma nezbytných zdravotně hygienických opatření).²⁵

Zákon o pohřebnictví k zajištění piety zemřelého a ochrany veřejného zdraví a veřejného pořádku stanoví omezení některých činností, kdy tato jsou uvedena zejména v ustanovení § 4. Je zakázáno zacházet s lidskými pozůstatky nebo lidskými ostatky způsobem dotýkajícím se důstojnosti zemřelého nebo mravního cítění pozůstalých a veřejnosti. Rovněž není dovoleno odstraňovat z lidských pozůstatků nesnímatelné náhrady,

Pokud se týká oddělených částí těla, pak pokud současně nedošlo ke smrti těla jako celku, nemůže být přenesena, ani jen část práv těla celého. Příkladem je odnětí části kůže při kosmetické operaci, kdy jde o oddělenou část z lidského těla, která přitom neslouží k účelům lékařské vědy ani dalším vyjmenovaným účelům. V obou uvedených případech se tak jednalo o zcela zjevné legislativní omyly. Blíže viz důvodová zpráva k zák. č. 476/2001 Sb.

²² Z evropské judikatury vyplývá, že odebrané vzorky z exhumace v rámci soudního vyšetřování by měly být předmětem vrácení.

²³ KOTRLÝ, Tomáš. *Pohřebnictví: právní zajištění piety ...*, s. 39.

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu o pohřebnictví.

²⁵ Tamtéž.

nakládat s lidskými pozůstatky, tedy je upravovat, konzervovat nebo balzamovat u osoby, která v době úmrtí byla nakažena některým ze závažných onemocnění, jako je mor, cholera, žlutá zimnice, hemoragická horečka a další, kdy uvedené se vztahuje i na nakládání s lidskými pozůstatky, které jsou ve stavu pokročilého rozkladu. Lidské pozůstatky osoby, která v době úmrtí trpěla nebezpečnou nemocí, smí být uloženy pouze do tzv. konečné rakve.²⁶ Dále je zákonem zakázáno ukládat a vystavovat konzervované nebo balzamované lidské pozůstatky před pohřbením v rozporu s podmínkami stanovenými osobou, která konzervaci nebo balzamací prováděla.

V souladu se zahraničními trendy, které se postupně prosazují i u nás, je umožněno odlišně nakládat s lidskými pozůstatky, které byly upraveny konzervací (označovanou také jako thanatopraxe) nebo balzamací.²⁷ Toto je patrně kupříkladu v možnosti vystavovat lidské pozůstatky před pohřbením, kdy obecně toto dovoleno není, avšak zákon stanoví výjimku u mrtvého lidského těla, které není konzervováno, a které může být vystaveno v otevřené rakvi do 1 týdne od úmrtí a pakliže je mrtvé lidské tělo konzervováno, pak může být vystaveno v otevřené rakvi i po uplynutí 1 týdne od úmrtí.

Zákon jasně stanoví, že jiné způsoby pohřbívání, než uložení lidských pozůstatků do hrobu nebo hrobky na veřejném nebo neveřejném pohřebišti nebo jejich zpopelnění v krematoriu se zakazují.

²⁶ Konečnou rakví se rozumí rakev, v níž jsou následně lidské pozůstatky pohřbeny. Vedle konečných rakví existují například tzv. rakve transportní sloužící k přepravě lidských pozůstatků, nebo rakve sloužící ke kremaci.

²⁷ Tamtéž.

3. Pohřebnictví jako služba ve veřejném zájmu. Veřejnoprávní regulace kremace a hřbitovnictví.

3.1 Organizace veřejné správy na úseku pohřebnictví

Stát zajišťuje plnění veřejných úkolů ve veřejném zájmu prostřednictvím systému vykonavatelů veřejné správy.²⁸ Výkon veřejné správy je na úseku pohřebnictví svěřen především územním veřejnoprávním korporacím, obcím a krajům jako samosprávným organizacím, své úkoly zde však plní i orgány státu.²⁹

Samotný zákon o pohřebnictví nám v tomto směru žádné vodítko nedává, neboť vyjma zmocňovacího ustanovení uvedeného v § 31, kterým se ministerstvu ukládá vydat vyhlášku k provedení některých zákonných ustanovení, žádným způsobem neupravuje působnost správních orgánů na úseku pohřebnictví.

Ústředním orgánem státní správy ve věcech pohřebnictví je na základě ustanovení § 14 odst. 1 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (tzv. kompetenční zákon), Ministerstvo pro místní rozvoj. Ministerstvo je článkem 79 odst. 3 Ústavy zmocněno k tomu, aby na základě zákona a v jeho mezích vydávalo právní předpisy.

Výkon státní správy je dále zabezpečován na úseku hřbitovnictví krajskými úřady, zejména z pohledu výkonu správního dozoru. Krajské úřady jsou oprávněny a povinny v přenesené působnosti:

- a. vydat na základě žádosti registrované církve a náboženské společnosti stanovisko ke zřízení neveřejného pohřebiště pro vydání příslušného územního rozhodnutí,
- b. udělovat souhlas k provozování veřejného pohřebiště a ke změnám řádu veřejného pohřebiště,
- c. vydat rozhodnutí o zrušení veřejného pohřebiště z důvodu veřejného zájmu, kterým je současně vyhlášen i zákaz pohřbívání, je-li to nutné,
- d. zajistit a uhradit exhumace a převezení lidských ostatků, jakož i přemístění zeminy a travního porostu z rozptylových a vsypových luk, na jiné vhodné

²⁸ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo*. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 118.

²⁹ JAKEŠOVÁ, Petra. *Právní nakládání ...*, s. 82.

veřejné pohřebiště, je-li z důvodu veřejného zájmu výjimečně nutné zrušit veřejné pohřebiště před uplynutím stanovených lhůt,

- a. vykonávat dozor nad činností provozovatele pohřebiště, a rovněž vymáhat splnění uložených povinností.

Zákon o pohřebnictví tak obsahuje dva postupy při výkonu dozoru. Je nutné vždy rozlišit, zda je provozovatelem pohřebiště obec, nebo registrovaná církev či náboženská společnost. V prvním případě je dozor krajským úřadem vykonáván v přenesené působnosti a řídí se dle ustanovení § 28 odst. 1 Zák. Pohř., zákonem o obcích. Ve druhém případě vykonává krajský úřad dozorová oprávnění dle zmocnění uvedeného v ustanovení § 28 odst. 2 Zák. Pohř. Tato oprávnění mají charakter procesních a sankčních prostředků dozoru. Krajský úřad nemůže postupovat dle zákona o obcích, neboť církev a náboženská společnost nejsou územními samosprávnými korporacemi. Proto je dozorčí oprávnění vůči těmto právníkům osobám koncipováno jako dozor *sui generis*.³⁰

Vedle krajských úřadů působí na úseku pohřebnictví i obce, kterým zákon rovněž svěřuje řadu oprávnění a povinností.

Obec je zejména povinna a oprávněna v přenesené (bod a.) a samostatné působnosti:

- a. zajistit pohřbení došlo-li na jejím území k úmrtí, či zde byly nalezeny lidské pozůstatky,
- b. požadovat úhradu účelně vynaložených nákladů na pohřbení vůči dědicům zemřelého, a není-li dědiců, vůči státu,
- c. v samostatné působnosti zajistit provozování veřejného pohřebiště jako službu ve veřejném zájmu; případně zajistit provozování veřejného pohřebiště v jiné obci v jejím okolí,
- d. upravit způsob a podmínky převozu a přechodného uložení zemřelých obecně závaznou vyhláškou,
- e. navrhnout zřízení veřejného pohřebiště na pozemku v jejím vlastnictví,
- f. plnit specifická oprávnění stanovená zákonem v souvislosti s předáním náhrobků, hrobového zařízení a cenných předmětů, o které se v stanovené lhůtě nepřihlásil vlastník,
- g. neprodleně informovat územně příslušný krajský úřad o zákazu pohřbívání,

³⁰ Tamtéž.

- h. zveřejnit řád veřejného pohřebiště v místě na daném veřejném pohřebišti obvyklém a plnit další povinnosti provozovatele veřejného pohřebiště.

Z pohledu ochrany veřejného zdraví zákonodárce zakotvil do zákona o ochraně veřejného zdraví řadu oprávnění krajským hygienickým stanicím, a to:

- a. stanovit způsob nakládání s lidskými pozůstatky při pohřbení osoby nakažené nebezpečnou nemocí a rozhodnout o pohřbení této osoby zpopelněním,
- b. vyjádřit se ke udělení koncese k provozování pohřební služby či k provozování krematoria, k udělení koncese k provádění balzamací a konzervací,
- c. vydávat povolení k přepravě lidských pozůstatků osoby, která byla v době úmrtí nakažena nebezpečnou nemocí,
- d. vydávat stanoviska k době trvání tlecí doby,
- e. vyjádřit se ke zřízení krematoria,
- f. schvalovat řád krematoria,
- g. vydávat průvodní list nebo umrlčí pas k přepravě lidských pozůstatků dle mezinárodního ujednání o přepravě mrtvol,
- h. vyjádřit se ke zřízení veřejného pohřebiště,
- i. vyjádřit stanovisko k hydrogeologickým průzkumům pro stanovení nové tlecí doby,
- j. vydat souhlas s exhumací lidských ostatků před uplynutím tlecí doby,
- k. vydat zákaz pohřbívání na veřejném pohřebišti v případě, že by dalším pohřbíváním mohlo dojít k ohrožení veřejného zdraví.³¹

Uvedený výčet orgánů vykonávajících správu na úseku pohřebnictví není vyčerpávající. Dalšími orgány jsou živnostenské úřady vydávající koncese k provozování určitých činností, orgány ochrany ovzduší vyjadřující se ke zřízení krematoria, vodohospodářské orgány vyjadřující se ke zřízení veřejného pohřebiště a ukládající zákaz pohřbívání na veřejném pohřebišti nebo jeho části v případě možného ohrožení vodního hospodářství, stavební úřady disponující pravomocí v ochranném pásmu krematoria zakázat nebo omezit provádění staveb, jejich změny a činnosti, které by byly ohrožovány provozem krematoria nebo by mohly ohrozit jeho provoz nebo činnosti, které by byly ohrožovány provozem veřejného pohřebiště nebo by mohly ohrozit jeho řádný provoz nebo důstojnost.

³¹ JAKEŠOVÁ, Petra. *Právní nakládání ...*, s. 80-90.

Dále například ministerstvo pro místní rozvoj mající povinnost uhradit obci účelně vynaložené náklady na pohřbení zemřelého bez dědiců, nebo diplomatické mise a konzulární úřady v případě, že dojde k úmrtí na území státu, který není vázán příslušnou mezinárodní smlouvou, kdy mají povinnost vydat souhlas pro převoz lidských pozůstatků na území ČR nebo převoz přes její území.³²

3.2 Veřejnoprávní regulace pohřební služby

3.2.1 Provozování pohřební služby

Pohřební službou chápe zákon o pohřebnictví souhrn činností spojených s pohřbením, kromě provozování pohřebiště, včetně převozů lidských pozůstatků pro potřebu poskytovatele zdravotních služeb, policejních orgánů nebo jiných orgánů činných v trestním řízení.

Dle platné právní úpravy lze provozovat pohřební službu pouze na základě udělení koncese dle zákona o živnostenském podnikání, přičemž jsou pro žadatele stanoveny specifické požadavky na odbornou způsobilost a odbornou přípravu. Žadatel o koncesi musí prokázat svoji odbornou způsobilost, a to úspěšným absolvováním specializované odborné přípravy zaměřené na odbornou problematiku související s provozováním pohřební služby.

Dalším nezbytným předpokladem pro výkon této činnosti je předcházející praxe v tomto oboru, kdy požadavek na její délku je stanoven odlišně dle toho, jakého žadatel dosáhl vzdělání. Dosáhl-li pouze základního vzdělání, musí mít minimálně desetiletou praxi v oboru a dosáhl-li vyššího stupně vzdělání, pak postačí minimální tříletá praxe v oboru.

Krajská hygienická stanice, jako příslušný orgán z pohledu ochrany veřejného zdraví, musí vydat kladné vyjádření k provozování pohřební služby, kdy na jeho vydání má žadatel právní nárok, neboť krajská hygienická stanice může toto odmítnout pouze ze zákonem stanoveného případu, kterým je, že se žadateli o koncesi nepodaří prokázat, že chladicí zařízení, které bude užívat pro uložení lidských pozůstatků do zpopelnění a úprava silničních vozidel určených k přepravě lidských pozůstatků, jež bude používat, odpovídají zákonem stanoveným podmínkám.³³

Koncesní listina má povahu individuálního konstitutivního správního aktu, který je vydáván v rámci správního řízení zahájeného v souladu se zásadou dispoziční vždy z podnětu

³² KOTRLÝ, Tomáš. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: PRÁVO A LEGISLATIVA. [online]. 12. května 2012. [cit. 3. března 2014]. Dostupné z: <<http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Pohrebnictvi/Pravo-Legislativa>>.

³³ Viz. ust. § 7 odst. 1 písm. f) a § 9 odst. 1 zák. č. 256/2011 Sb.

žadatele. Z povahy tohoto správního aktu vyplývá, že živnostenské oprávnění tedy vzniká dnem právní moci rozhodnutí o udělení koncese. Po zahájení řízení živnostenským úřadem je formálně posouzena žádost z hlediska jejích náležitostí, trpí-li nedostatky či vadami, je řízení přerušeno za účelem jejich odstranění. Po projednání žádosti, které probíhá za součinnosti krajské hygienické stanice, která k provozování podává závazné vyjádření, dochází k vydání rozhodnutí, přičemž živnostenský úřad posuzuje oprávněnost nároku konkrétního žadatele.

Otázku způsobilosti podnikatele může posuzovat toliko z pohledu splnění všeobecných a zvláštních podmínek a z pohledu udělení či neudělení souhlasu krajskou hygienickou stanicí. V daném případě tedy není správnímu orgánu umožněno využít správního uvážení.³⁴

3.2.2 Povinnosti provozovatele pohřební služby

Ustanovení § 7 Zák. Pohř. obsahuje požadavky na provozovatele pohřební služby ve vztahu k zabezpečení provozní pohotovosti, kdy provozovatel je povinen mít alespoň o 1 vozidlo určené pro přepravu lidských pozůstatků a o 2 transportní rakve nebo vaky více, než činí jeho průměrná denní potřeba, kdy minimálně je povinen disponovat 2 vozidly a 4 transportními rakvemi nebo vaky a dále je povinen mít chladicí zařízení k ukládání lidských pozůstatků do doby pohřbení o kapacitě odpovídající průměrné třídenní potřebě, minimálně však se 3 místy.

Další požadavek se týká součinnosti provozovatele při převzetí lidských pozůstatků, kdy provozovatel je povinen tyto převzít bez zbytečného odkladu na výzvu lékaře nebo Policie České republiky. Uvedená povinnost směřuje k zamezení situací, kdy lidské pozůstatky zůstávají na místě nálezů, tedy na ulici nebo jiném veřejnosti přístupném místě, po nepřiměřeně dlouhou dobu, což je v rozporu s etickými i hygienickými požadavky.³⁵

V odstavci druhém jsou pak stanoveny obecné podmínky vztahující se k převzetí lidských pozůstatků provozovatelem pohřební služby k jejich pohřbení. Provozovatel může přistoupit k jejich pohřbení pouze tehdy, je-li úmrtí doloženo listem o prohlídce mrtvého vystaveným prohlížejícím lékařem a byla-li provedena na zemřelém pitva, pak list o prohlídce mrtvého musí obsahovat i příslušné údaje od lékaře, který pitvu provedl. Existuje-li však podezření ze spáchání trestného činu v souvislosti s úmrtím, kromě shora uvedeného listu o prohlídce mrtvého musí být provozovateli doložen i písemný souhlas státního zástupce nebo

³⁴ JAKEŠOVÁ, Petra. *Právní nakládání ...*, s. 89-90.

³⁵ Důvodová zpráva k zák. č. 476/2001 Sb.

jiného orgánu činného v trestním řízení³⁶. Provozovatel je povinen postupovat po převzetí lidských pozůstatků podle pokynů uvedených na listě o prohlídce mrtvého, případně stanovených státním zástupcem nebo jiným orgánem činným v trestním řízení.

Ve vztahu k etickému hledisku provozování těchto specifických služeb je provozovateli zakázáno v prostorách zdravotnického zařízení nebo ústavu sociální péče sjednávat pohřbení, a to i prostřednictvím třetí osoby. Tato problematika je upravena rovněž zákonem č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění některých dalších zákonů, kdy dle ustanovení § 6a odst. 2 není možné užít reklamy činností v pohřebnictví v prostorách zdravotnického zařízení nebo ústavu sociální péče. Dané ustanovení pak rozvádí, jaké údaje může reklama poskytování činností v pohřebnictví obsahovat a jakým způsobem smí být šířena.³⁷ Provozovatel pohřební služby rovněž nesmí mít v nájmu chladicí nebo mrazicí zařízení a jiné místnosti ve zdravotnickém zařízení nebo v ústavu sociální péče.

Podrobně jsou zákonem stanoveny obecné podmínky vztahující se k nakládání s lidskými pozůstatky při jejich přepravě a vymezující specifické požadavky kladené na užívaná silniční motorová vozidla především s ohledem na potřebné pietní nakládání s lidskými pozůstatky a s ohledem na ochranu veřejného zdraví.³⁸

Při srovnání povinností uložených zákonem provozovateli pohřební služby a provozovateli krematoria, je zde patrná absence regulace povinnosti provozovatele pohřební služby vydat a předložit ke schválení krajské hygienické stanici řád pohřební služby, kdy toto lze považovat za poměrně zásadní pochybení zákonodárce.³⁹

³⁶ Dle ust. § 12 odst. 1 písm. a) zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, se orgány činnými v trestním řízení rozumí soud, státní zástupce a policejní orgán.

³⁷ Ust. § 6a zák. č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy ve znění pozdějších předpisů, stanoví:

(1) Reklama poskytování pohřebních služeb, provádění balzamace a konzervace, provozování krematoria a provozování veřejného pohřebiště (dále jen "činnosti v pohřebnictví") může obsahovat pouze následující údaje:

a) název obchodní firmy nebo jméno, příjmení nebo název provozovatele činností v pohřebnictví,
b) vymezení předmětu činností v pohřebnictví, popřípadě dalších navazujících poskytovaných služeb,
c) adresu pracoviště určeného pro styk se zákazníky,
d) telefonní a faxové číslo, adresu elektronické pošty nebo internetovou adresu,
e) provozní dobu pro veřejnost,
f) firemní logo nebo jiný grafický motiv.

(2) Reklama činností v pohřebnictví nesmí být

a) užitá v prostorách zdravotnického zařízení nebo ústavu sociální péče,
b) doručována prostřednictvím dopisů, letáků, elektronickou poštou nebo jinou adresnou formou.
(3) V souvislosti s oznamováním úmrtí nelze uplatňovat jakékoli formy reklamy.

³⁸ Důvodová zpráva k zák. č. 476/2001 Sb.

³⁹ JAKEŠOVÁ, Petra. *Právní nakládání ...*, s. 75.

3.2.3 Balzamace a konzervace

Provádění balzamací a konzervací je samostatnou koncesovanou živností, neboť jsou dány odlišné odborné nároky na výkon této činnosti a tedy i odlišné výchozí kvalifikační předpoklady, oproti poskytování pohřebních služeb nebo provozování krematorií.⁴⁰

3.3 Veřejnoprávní regulace kremace

Vedle pohřbení lidských pozůstatků jejich uložením do hrobu nebo hrobky na veřejném nebo neveřejném pohřebišti, umožňuje zákon o pohřebnictví i jejich pohřbení zpopelněním v krematoriu. Tento způsob naložení s lidskými pozůstatky však nebyl vždy dle zákona možný. Stalo se tak až v roce 1919, kdy nabyl účinnosti zákon č. 180/1919 Sb., o fakultativním pohřbívání ohněm,⁴¹ který později nahradil zákon č. 464/1921 Sb., o pohřbívání ohněm, který blíže stanovil podmínky pro pohřbívání ohněm. Dle znění zákona č. 464/1921 Sb., pohřbívání ohněm je dovoleno, musí se však dít v ústavech pro spalování mrtvol (krematoriích), které byly schváleny úřadem, kdy povolení ke zřízení a provozování krematorií uděluje politický úřad II. stolice. Zde je patrně možné nalézt počátky veřejnoprávní regulace kremace na našem území.

V České republice se podíl kremací na celkovém počtu pohřbů pohybuje v současnosti kolem 76 - 80 %, což odpovídá tomu, že zpopelněním se u nás uskuteční čtyři pohřby z pěti. To Českou republiku řadí spolu s Japonskem a Novým Zélandem mezi světovou špičku. Nejvyšší podíl zpopelnění je v Praze, kde činí zhruba 97 %.⁴²

⁴⁰ Důvodová zpráva k zák. č. 476/2001 Sb.

⁴¹ Tento zákonný právní předpis obsahoval pouze dva paragrafy, kdy v ust. § 1 bylo stanoveno, že pohřbívání ohněm jest dovoleno a v ust. § 2 pak upravoval, že provedením zákona jest pověřen ministr veřejného zdravotnictví ve srozumění s ministrem vnitra a spravedlnosti.

⁴² NEVYHOŠTĚNÝ, Jan. *Česko je křemáční velmoc*. [online]. iDnes.cz, 12. srpna 2012 [cit. 17. února 2014]. Dostupné na <http://ekonomika.idnes.cz/designove-a-ekologicke-urny-jdou-na-odbyt-f1k-/ekonomika.aspx?c=A120812_145904_ekonomika_neh>; *Jsmo křemáční velmocí – spolu s Japonskem a Novým Zélandem*. [online]. FUNERAL QUARTAL. 12. 8. 2012. [cit. 17. února 2014]. Dostupné z: <<http://www.funeralq.cz/rubriky/jsmo-kremacni-velmoci-%E2%80%93-spolu-s-japonskem-novym-zelandem>>.

3.3.1 Provozování krematorií

Provozování krematorií je shodně jako provozování pohřební služby koncesovanou živností. Pro žadatele jsou stanoveny obdobné specifické požadavky na odbornou způsobilost a odbornou přípravu.

I k udělení koncese žadateli k provozování krematoria, je nebytné, aby se vyjádřila krajská hygienická stanice. Prokáže-li žadatel, že chladicí zařízení, které bude užívat pro uložení lidských pozůstatků do zpopelnění, odpovídá zákonem stanoveným podmínkám,⁴³ má na vydání kladného stanoviska právní nárok.

Provozování krematoria zahrnuje zpopelňování lidských pozůstatků nebo exhumovaných lidských ostatků a související nakládání s nimi, ukládání lidských pozůstatků, úpravu popela, jeho ukládání do uren a jejich předávání. Jako součást živnosti provozování krematoria bylo v době přijímání současného zákona o pohřebnictví navrhováno umožnit i zřízení a provozování veřejných pohřebišť sloužících ovšem výhradně k ukládání zpopelněných lidských ostatků, která nevyžadují na rozdíl od hřbitovů určených pro ukládání lidských pozůstatků náročnější právní regulaci.⁴⁴ Tento návrh však do zákona o pohřebnictví zákonodárce nepřevzal a ukládání zpopelněných lidských ostatků ponechal pouze v režimu hřbitovů.

3.3.2 Povinnosti provozovatele krematoria

Provozovatel krematoria je oprávněn převzít lidské pozůstatky ke zpopelnění a následně je zpopelnit pouze v tom případě, že úmrtí osoby je doloženo předepsanými listinami, a to dle konkrétní situace buď

- úmrtním listem
- průvodním listem k přepravě lidských pozůstatků (umrlčí pas)
- zprávou oprávněného orgánu cizího státu nebo
- listem o prohlídce mrtvého vystaveným dle zákona o zdravotních službách

Jde o kogentní právní úpravu, kdy v případě, že není žádná z listin provozovateli krematoria předložena, nelze přistoupit ke zpopelnění lidských pozůstatků. Naproti tomu existuje-li podezření, že na osobě zemřelého došlo ke spáchání trestného činu, v jehož

⁴³ Viz. ust. § 7 odst. 1 písm. f) zák. č. 256/2011 Sb.

⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu o pohřebnictví.

důsledku nastala smrt této osoby, je nezbytné, aby provozovatel krematoria získal navíc ještě souhlas státního zástupce nebo jiného orgánu činného v trestním řízení, pro který je zákonem explicitně vyžadována písemná forma.

Ustanovení § 14 zákona o pohřbnictví uvádí obecné povinnosti provozovatele krematoria, kdy se předně zdůrazňuje, že zpopelňovat v krematoriu lze pouze lidské pozůstatky nebo exhumované lidské ostatky.⁴⁵ Dále stanoví, jakým způsobem mají být lidské pozůstatky ukládány do doby, než dojde k jejich zpopelnění.

Provozovateli je uloženo vést evidenci lidských pozůstatků a ostatků, které mu byly předány ke zpopelnění, kdy tyto obsahují zejména:

- jméno a příjmení zemřelého,
- místo a datum jeho narození a úmrtí,
- rodné číslo, bylo-li přiděleno,
- datum převzetí lidských pozůstatků nebo ostatků ke zpopelnění včetně přidělení čísla v evidenci,
- datum zpopelnění,
- datum výzvy k převzetí urny a datum vydání nebo odeslání urny včetně jména a příjmení a adresy jejího příjemce, nebo datum a místo, kde byly zpopelněné lidské ostatky uloženy do společného hrobu.

Provozovatel má v této souvislosti povinnost zajistit, aby rakev s lidskými pozůstatky byla před zasunutím do kremační pece opatřena značkou nezničitelnou ohněm obsahující číslo záznamu o zpopelnění v návaznosti na jím vedenou evidenci lidských pozůstatků a ostatků a dále má povinnost uložit popel zbavený kovových a jiných nespalitelných příměsí spolu se značkou do pevně uzavíratelné urny a označit ji číslem záznamu o zpopelnění opět v návaznosti na jím vedenou evidenci, dále jménem a příjmením zemřelého, místem a datem narození, úmrtí a zpopelnění. Tento zákonný požadavek směřuje především na prevenci před možnou záměnou nebo smísením lidských ostatků.

Poté, co jsou lidské pozůstatky zpopelněny a uloženy do urny, je provozovatel povinen vyzvat osobu, která sjednala pohřbení, k jejich převzetí a urnu následně předat. Provozovatel je oprávněn vydat urnu s lidskými ostatky i osobě pověřené osobou, která vypravila pohřeb, kdy takovou osobou může být i například pohřební služba, zajišťovala-li pohřbení.

⁴⁵ Pokud si někteří chovatelé domácích mazlíčků přejí rozloučit se se svým zvířecím přítelem důstojným způsobem, není možné objednat si jejich kremaci v krematoriích sloužících ke kremaci mrtvých lidí. Nicméně pro tyto případy bylo v roce 2003 v Brně zřízeno zvířecí krematorium, které je jediné svého druhu v ČR, kdy zde proběhne téměř sto kremací měsíčně. Zákonem o pohřbnictví však není řešena situace, kdyby zemřelý za svého života projevil přání být zpopelněn spolu s věcí zvláštní oblíbenosti.

Pro případ, že by tato osoba na výzvu nerefletovala a urnu si od provozovatele ve lhůtě nejpozději do uplynutí 12 měsíců ode dne zpopelnění nepřevzala, je provozovatel krematoria oprávněn lidské ostatky uložit smísením se zemí do společného hrobu na veřejném pohřebišti. Zakotvením tohoto oprávnění došlo ke sjednocení postupu provozovatelů krematorií při nakládání se zpopelněnými lidskými ostatky, které nebyly od provozovatele vyzvednuty, neboť s ohledem na dřívější absenci právní regulace této situace, docházelo k odlišným postupům u jednotlivých provozovatelů.

Jak bylo poukázáno již výše, na rozdíl od provozovatele pohřební služby, je provozovateli krematoria uloženo před zahájením provozu vydat řád krematoria, v němž upraví postup při přijímání lidských pozůstatků a lidských ostatků ke zpopelnění, včetně druhů rakví, které je možné zpopelňovat, způsob evidence lidských pozůstatků a lidských ostatků do zpopelnění, způsob uložení lidských pozůstatků nebo lidských ostatků, podmínky jejich zpopelňování a následného ukládání do urn a konečně upraví, jakým způsobem budou urny uskladňovány a předávány. Tento řád podléhá sválení ze strany krajské hygienické stanice a provozovatel je povinen jej dodržovat a krematorium provozovat pouze v souladu s ním a zvláštními právními předpisy. Zajímavé je, že není povinností provozovatele krematoria tento řád zveřejnit, respektive umožnit do jeho nahlédnutí.

3.3.3 Zřízení krematoria

Na zřízení krematoria se vztahují ustanovení stavebního zákona⁴⁶, když krematorium lze zřídit jen na základě územního rozhodnutí a následného stavebního povolení. Při vydávání těchto aktů jsou dotčenými orgány rovněž krajská hygienická stanice a orgán ochrany ovzduší.

Ve veřejném zájmu, z důvodu ochrany veřejného zdraví, řádného provozu a zajištění důstojnosti, je okolo krematoria zřizováno ochranné pásmo o minimální šířce sto metrů. Ochranné pásmo je zřizováno místně příslušným stavebním úřadem. Rozhodnutí o zřízení ochranného pásma je správním aktem, který je vydáván jako rozhodnutí v územním řízení. Zákon umožňuje stavebnímu úřadu, je-li to třeba, v tomto ochranném pásmu zakázat nebo omezit určité činnosti, jako je například provádění staveb, jejich změny a dále činnosti, které ohrožují nebo by mohly ohrozit provoz krematoria. Tato konkrétní ochranná opatření jsou pak obsahem územního rozhodnutí, jímž se pásmo zřizuje. Lze se setkat např. se zákazem

⁴⁶ Zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu ve znění pozdějších předpisů.

umísťovat a provádět některé druhy staveb (studny, parkoviště, dětská hřiště, stavby pro reklamu), chovat hospodářská zvířata, využívat stavby pro poskytování pohostinských, restauračních, sexuálních služeb nebo jako herny, dále pak zřizovat provozy vyžadující užívání nákladní dopravy, aj.⁴⁷

Vlastník pozemku, ležícího v ochranném pásmu, má nárok na náhradu za prokázané omezení užívání pozemku. Náklady spojené s technickými úpravami v ochranném pásmu a náhrady za prokázané omezení užívání pozemku pak nesou společně a nerozdílně zřizovatel a provozovatel krematoria.

3.4 Veřejnoprávní regulace hřbitovnictví

Zákon o pohřebnictví dělí hřbitovy na veřejná a neveřejná pohřebiště. Veřejným pohřebištěm se dle ustanovení § 2 písm. d) Zák. Pohř. rozumí prostor určený k pohřbení lidských pozůstatků nebo uložení zpopelněných lidských ostatků v podobě míst pro hroby a hrobky nebo úložiště jednotlivých uren nebo rozptylové či vsypové louky nebo jejich kombinace.

Pokud jde o neveřejná pohřebiště, pak tyto jsou definovány jako účelová zařízení určená výlučně pro uložení lidských pozůstatků nebo zpopelněných lidských ostatků členů řeholních řádů nebo kongregací a dále účelová zařízení určená výlučně pro příslušníky registrovaných církví nebo náboženských společností, jejichž vnitřní předpisy a obřady neumožňují ukládání lidských pozůstatků nebo zpopelněných lidských ostatků na veřejném pohřebišti. Jedná se o pohřebiště, které je veřejnosti běžně nepřístupné. Nepřístupnost však není absolutní, například pokud je neveřejné pohřebiště kulturní památkou, je přístup určitou formou zajištěn. Není však možné na takovém pohřebišti uložit ostatky nebo pohřbít pozůstatky zemřelého, který nepatřil k některému z uskupení zákonem stanovených.

Provozování veřejného pohřebiště je službou ve veřejném zájmu zajišťovanou obcí v samostatné působnosti nebo registrovanou církví či náboženskou společností. Tato činnost na rozdíl od provozování pohřební služby, balzamace a konzervace a provozování krematoria, kdy se jedná o výdělečné živnosti, nepodléhá získání koncese a je vždy ve větším či menším rozsahu dotována z finančních prostředků provozovatele. Provozování pohřebiště je zákonnou

⁴⁷ Blíže PELIKÁNOVÁ, Kateřina. *Právní aspekty ochranných pásem*. Bakalářská práce. Brno: 2011, s. 26.

povinností obce nebo církve vůči občanům, kterou je povinna zajistit buď zřízením pohřebiště na jejím území, nebo na základě dohody v sousední obci.⁴⁸

Na našem území jsou provozovateli pohřebišť nejčastěji obce. Výkon této správy spadá do samostatné působnosti obce, kterou lze definovat v souladu s ustanovením § 35 zákona č. 125/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, jako správu záležitostí, které jsou v zájmu obce a občanů obce a vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů, kdy jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku. Obec není při výkonu samostatné působnosti podřízena orgánům státní správy, je vázána pouze právními předpisy a státu přísluší pouze správní dozor nad jednáním obce.

3.4.1 Zřízení, provozování a zrušení veřejného pohřebiště

Zřídit veřejné pohřebiště může po splnění zákonných požadavků buď obec, nebo registrovaná církev, popř. náboženská společnost. Jiným subjektům než *expressis verbis* tedy zřizování veřejných pohřebišť dovoleno není. Určitou výjimkou v tomto směru je zřizování neveřejných pohřebišť, které rovněž podléhá právní regulaci ze strany státu.

Provozovatelem veřejného pohřebiště může být sám zřizovatel, nebo jím může být i jiná fyzická nebo právnická osoba, tzv. správce pohřebiště. Je-li správcem fyzická osoba (hrobník), může tato vykonávat veškeré činnosti související s provozem veřejného pohřebiště, a to na základě písemného pověření zřizovatelem a na základě živnostenského oprávnění pro poskytování technických služeb.⁴⁹ V případě provozování veřejného pohřebiště právnickou osobou, odlišnou od zřizovatele, se na ni vztahují všechny zákonem stanovené povinnosti provozovatele. Není vyloučeno, aby se na provozování veřejného pohřebiště podílelo více právnických osob, které pak zajišťují různé činnosti dle svého zaměření a způsobilosti.⁵⁰

Provozování veřejného pohřebiště zahrnuje výkopové práce související s pohřbením a exhumací lidských pozůstatků a lidských ostatků do hrobů nebo hrodek, provádění exhumací, ukládání, rozptyl a vsyp zpopelněných lidských pozůstatků, správu a údržbu veřejného

⁴⁸ STEJSKAL, David, ŠEJVL, Jan a kol. *Pohřbívání a hřbitovy*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 27-37.

⁴⁹ Zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Protože provoz pohřebiště je vždy dotován provozovatelem, tedy není činností ziskovou, byl v tomto smyslu novelizován živnostenský zákon a živnost provozování pohřebiště byla zrušena, protože se jedná službu ve veřejném zájmu a nikoli o činnost sloužící k dosažení, udržení a zajištění zisku.

⁵⁰ STEJSKAL, David, ŠEJVL, Jan a kol. *Pohřbívání a hřbitovy*, s. 40.

pohřebiště, včetně komunikací a okolní zeleně, pronájem hrobových míst a vedení související evidence.

Zákon o pohřebnictví stanoví, že zřídit veřejné pohřebiště lze na návrh obce nebo registrované církve nebo náboženské společnosti na pozemku v jejich vlastnictví jen na základě územního rozhodnutí a následného stavebního povolení. V okolí sta metrů od veřejného pohřebiště je povinností obce zřídit ve veřejném zájmu, stejně jako při zřizování krematoria, ochranné pásmo formou územního rozhodnutí.⁵¹ Dotčenými orgány v tomto řízení jsou vždy krajská hygienická stanice a vodohospodářský orgán. Před samotným zřízením pohřebiště je nezbytné zajistit vypracování hydrogeologického průzkumu, z něhož vyplývá, že pozemek je k takovému způsobu pohřbívání vhodný a na základě kterého pak krajská hygienická stanice určí potřebnou tlečí dobu na daném pohřebišti a maximální hloubku hrobů a hrobek. Krajská hygienická stanice musí vydat souhlas s provozováním veřejného pohřebiště.

Při zřizování neveřejného pohřebiště jsou registrované církve a náboženské společnosti povinny prokázat krajskému úřadu, v jehož obvodu mají v úmyslu takové pohřebiště zřídit, že jejich vnitřní předpisy a obřady jim neumožňují ukládání lidských pozůstatků nebo zpopelněných lidských ostatků na veřejném pohřebišti, dále musí vydat řád neveřejného pohřebiště upravující zejména způsob pohřbívání, který musí předložit krajskému úřadu ke schválení a vyžádat si jeho stanovisko. Stanovisko je pak jedním z podkladů pro vydání příslušného územního rozhodnutí. Provozování neveřejného pohřebiště nesmí ohrozit veřejné zdraví a podléhá státnímu zdravotnímu doзору. Zákonná regulace ukládání lidských pozůstatků a jejich exhumace, stejně tak jako zákaz pohřbívání se přiměřeně užití i pro neveřejná pohřebiště.

Příslušný orgán státní správy může rozhodnout o zákazu pohřbívání na veřejném pohřebišti, popřípadě v jeho části, jestliže by dalším pohřbíváním mohlo dojít k ohrožení veřejného zdraví nebo vodního hospodářství. Provozovatel je povinen o tomto zákazu neprodleně informovat příslušný krajský úřad.

Důvod, pro který může být veřejné pohřebiště zrušeno, je vždy pouze veřejný zájem. Příslušným k vydání rozhodnutí o zrušení veřejného pohřebiště je místně příslušný krajský úřad. Ke zrušení může dojít pouze po uplynutí všech lhůt, na něž byla hrobová místa pronajata, ne však dříve, než po uplynutí tlečí doby od posledního pohřbení lidských

⁵¹ Blíže k povinnosti obce zřídit ochranné pásmo Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2003, s. 41-42. Dostupný na <<http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>>.

pozůstatků. Povinnými a dotčenými subjekty v této souvislosti jsou krajský úřad, provozovatel pohřebiště, ten, v jehož zájmu má být pohřebiště zrušeno, nájemce hrobového místa a veřejnost.

Krajský úřad je povinen vyhlásit současně s vydáním rozhodnutí o zrušení pohřebiště zákaz pohřbívání. Je-li třeba zrušit pohřebiště ve veřejném zájmu ještě před uplynutím shora uvedených lhůt, je krajský úřad povinen zajistit a uhradit exhumace a převezení lidských ostatků, jakož i přemístění zeminy a travního porostu z rozptylových a vsypových luk, na jiné vhodné veřejné pohřebiště.

Provozovatel je povinen stanovit stejné podmínky pro sjednání nájmu hrobového místa pro každého nájemce, vést evidenci související s provozováním pohřebiště a provozovat pohřebiště v souladu s hřbitovním řádem.

Zákon o pohřebnictví stanoví podmínky, které musí splňovat hroby ve vztahu k jejich hloubce, výšce nad hladinou podzemní vody, boční vzdálenosti mezi jednotlivými hroby a výškou zasypání.

4. Trestní a správní delikty na úseku pohřebnictví a hřbitovnictví

Stejně jako v jiných právně regulovaných oblastech jsou i v oblasti pohřebnictví a hřbitovnictví definována protiprávní jednání, která jsou postihována sankcí, neboť bez hrozby trestu či sankce by bylo složité zajistit plnění povinností stanovených právními normami.

Tato protiprávní jednání se klasifikují na trestní delikty, tedy trestné činy, a správní delikty. Samotná hranice mezi trestními a správními delikty je však dosti nejasná, neboť vymezení objektivních kritérií pro stanovení určujících rozdílů mezi oběma druhy deliktů je poněkud problematické a prozatím teorií ani praxí nebylo uspokojivě vyřešeno. Navzdory výše uvedenému se uvádějí alespoň některá orientační diferenční kritéria, pomocí nichž by mělo být možné odlišit správní delikt od deliktu soudního. Především se zdůrazňuje, že objektem správního deliktu je v převážné míře řádný výkon veřejné správy, kdežto u deliktů soudních jde o ochranu osobnosti člověka, dále kritérium společenské nebezpečnosti, kdy u správních deliktů se vychází z toho, že jde o pouhou „škodlivost“, a další.⁵²

4.1 Trestní delikty na úseku pohřebnictví

Trestné činy na úseku pohřebnictví znalo již římské právo, kdy praetorský edikt obsahoval i specifickou žalobu tzv. *actio sepulchri violati*, která se používala jak v případech ničení náhrobků, ale také tehdy, pokud někdo v hrobce bydlel či ji neoprávněně stavěl. Kromě této základní žaloby mohl praetor podle potřeby vytvářet další žaloby, které ji doplňovaly. Nejčastěji se patrně jednalo o žaloby proti osobě, která pohřbívala do cizí hrobky, zabraňovala v pohřbu nebo pohřbívala na veřejném místě. Od doby vlády císaře Constantina Velikého byl pak v souvislosti s ochranou křesťanských náhrobků ukládán stále častěji nejvyšší trest.⁵³

Ochrana lidským pozůstatkům a ostatkům je v současnosti poskytována zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zejména prostřednictvím dvou ustanovení obsažených v hlavě desáté, nazvané trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, dílu šestém, věnujícím se trestným činům narušujícím soužití lidí, kdy konkrétně se jedná o trestný čin výtržnictví a trestný čin hanobení lidských ostatků.

⁵² SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 198-200.

⁵³ KOTRLÝ, Tomáš. *Pohřebnictví: právní zajištění piety ...*, s. 154.

Dále je ochrana lidským pozůstatkům skýtána prostřednictvím ustanovení § 165 v hlavě první obsahující výčet trestných činů proti životu a zdraví, dílu pátém, nazývajícím se trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem.

Mimo tato shora uvedená ustanovení explicitně vyjadřující ochranu lidských ostatků a lidských pozůstatků, je účelné připomenout i ustanovení § 228, které upravuje trestný čin poškození cizí věci a v souvislosti s vykrádáním hrobek i trestný čin krádeže zakotvený v ustanovení § 205 trestního zákoníku.

4.1.1 Výtržnictví

V ustanovení § 358 je upravena skutková podstata trestného činu výtržnictví, kterou naplní ten, *kdo se veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném dopustí hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh shromáždění nebo obřadu lidí.*⁵⁴

Účelem daného ustanovení je chránit klidné občanské soužití proti závažnějším útokům narušujícím veřejný klid a pořádek. Jednání má zde dvě formy, a to hrubou neslušnost, tedy takové jednání, jímž jsou hrubě porušována pravidla občanského soužití a zásady občanské morálky, a výtržnost. Konkrétní jednání může naplňovat obě tyto formy, které se někdy překrývají. Hanobením hrobu se rozumí projev subjektivní nevážnosti směřující k hrubému znevážení a často i poškození hrobu, náhrobního kamene a jiné náhrobní desky, sochařské, květinové a jiné výzdobě, např. pomalování památky sprejovými barvami, popsání hrubě znevažujícími nápisy, poškození památky či její výzdoby.

Ačkoliv oproti předchozí právní úpravě bylo z výčtu vypuštěno pietní místo, je ochrana poskytována i nadále urnovým hájům a rozptylovým loučkám či jiným pohřebišťům apod., která představují pietní místa. Tato skutečnost vyplývá z toliko demonstrativního výčtu konkretizovaných jednání, která naplňují znaky výtržnictví, čímž současně stanoví příklad pro posuzování dalších výtržnických jednání, a v důsledku čehož se za hrubou neslušnost mohou

⁵⁴ Za takovéto jednání hrozí pachateli trestného činu trest odnětí svobody až na dvě léta. Spáchá-li však pachatel uvedený skutek opětovně nebo jako člen organizované skupiny, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

považovat i další v textu zákona přímo neuvedená jednání, která tyto pojmy naplňují.⁵⁵ Mezi taková jednání je možné zařadit i nevhodné zacházení s rakví.⁵⁶

4.1.2 Hanobení lidských ostatků

Ve druhém z ustanovení je poskytována ochrana lidským ostatkům. Tato skutková podstata byla do trestního zákona (zákon č. 140/1961 Sb.) doplněna novelou provedenou zákonem č. 256/2001 Sb. Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.) tuto skutkovou podstatu trestného činu hanobení lidských ostatků převzal a zakotvil v ustanovení § 359.⁵⁷

Dle zákonné dikce se tohoto společensky nebezpečného jednání dopustí ten, *kdo neoprávněně otevře hrob nebo hrobku nebo urnu s lidskými ostatky*. Za takovéto jednání může být pachatel potrestán trestem odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti. Stejně bude potrestán ten, *kdo z pohřebiště svévolně odejme lidské ostatky nebo s lidskými ostatky nakládá v rozporu se zákonem*. Přísněji, odnětím svobody až na tři léta, bude pachatel potrestán, *jestliže některé ze shora uvedených jednání spáchá jako člen organizované skupiny, v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch, nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin*.

Objektem trestného činu je zájem na ochraně pietního uložení lidských ostatků před hanobením, a proto toto ustanovení chrání pohřebiště, hroby, hrobky a urny s lidskými ostatky proti svévolným, často i vandalským útokům spočívajícím v jejich otvírání a odnímání lidských ostatků, a dále ochraňuje i pietní nakládání s lidskými ostatky.

Zásada trestněprávní ochrany piety neslouží mrtvým, ale živým, kteří jsou subjektem tohoto práva. Nedotčení důstojnosti zemřelého je ochrana práv druhých. V sázce je právo živých mít jistotu, že s jejich pozůstatky a ostatky bude po jejich smrti nakládáno s úctou.⁵⁸

Ustanovení obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty, přičemž první je v podstatě sankcionováním činnosti, jíž jsou uvedena pietní místa narušena a která může vést k jednání podle druhé skutkové podstaty, pokud se tak stalo bez povolení. Přitom v celém ustanovení jde o ochranu před hanobením lidských ostatků, jimiž jsou lidské pozůstatky až po pohřbení,

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Obecná část. Velké komentáře*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3322 – 3323.

⁵⁶ S věcmi podobného charakteru je nutné nakládat velmi citlivě a důstojně. Jednání spočívající v položení rakve na veřejném místě bez zřejmého důvodu, tedy ve zcela zřetelném nesouladu s obvyklým a etickým zacházením s takovým předmětem, je značně nevhodné chování, které se může výrazně negativně dotknout citů občanů, kteří velice emotivně vnímají vše, co souvisí se smrtí a umíráním. Proto nepatřičné nakládání s takovými věcmi na místě veřejnosti přístupném lze posuzovat jako značně urážlivé. (srov. 6 Tdo 909/2004).

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. ...*, s. 3328-3329.

⁵⁸ KOTRLÝ, Tomáš. *Pohřebnictví: právní zajištění piety ...*, s. 154.

tedy po uložení do hrobu, hrobky nebo po zpopelnění urny. Odejmout lidské ostatky z pohřebiště nebo s nimi jinak nakládat může pachatel zásadně až po otevření hrobu nebo hrobky.

Hrobem je místo na pohřebišti, kde je uložena konečná rakev, v níž jsou lidské pozůstatky pohřbeny do země.

Za hrobku se považuje zděná kobka buď v zemi upravená, nebo ve stavbách uložená, včetně nadzemních klenutých místností. Hrobky se zřizují na hrobových místech určených na pohřebišti pro zřízení hrobky, a to buď pro jednotlivce, nebo pro celé rodiny. Velké hrobky se nazývají mauzolea. Za hrobky se pokládají také krypty v kostelech.

Urna s lidskými ostatky je pevně uzavíratelná, nejčastěji kovová (železná, litinová, měděná, apod.) nádoba, ve které jsou uloženy zpravidla v krematoriu zpopelněné lidské ostatky.

Hrob, hrobku i urnu s lidskými ostatky je nezbytné odlišit od pouhého hrobového místa, kterým je míněno místo na pohřebišti určené pro zřízení hrobu nebo hrobky nebo vyhrazené místo v úložišti jednotlivých uren. Hrobové místo se stane hrobem, hrobkou nebo urnou s lidskými ostatky až v okamžiku, kdy jsou do něj uloženy lidské ostatky.⁵⁹

Dle zákonné dikce však není trestné jakékoli otevření hrobu, hrobky nebo urny s lidskými ostatky, ale jenom takové, které se stane bez povolení, tj. v rozporu s ustanovením § 22 odst. 5 zákona č. 256/2011 Sb., které požaduje pro možnost exhumace lidských ostatků souhlas krajské hygienické stanice, jde-li o exhumaci na žádost nájemce hrobového místa, nebo nařídí-li exhumaci v trestním řízení předseda senátu nebo v přípravném řízení státní zástupce.⁶⁰

Předmětným zákonným ustanovením je sankcionováno již pouhé otevření hrobu (odstranění náhrobní desky, odkopání navršené hlíny nad rakví apod.), hrobky (násilné otevření vstupního prostoru, probourání stěny hrobky apod.) nebo urny s lidskými ostatky (např. odříznutím svrchního okraje či proražením kovového pláště urny) provedené bez povolení, aniž by bylo nutné, aby pachatel manipuloval s lidskými ostatky tam uloženými.⁶¹

V případě, že by pachatel manipuloval s lidskými ostatky, byla by naplněna druhá skutková obsažená v odstavci druhém ustanovení § 359 – svévolné odnětí lidských ostatků a nakládání s nimi v rozporu se zákonem. Postihováno je jakékoli vynětí lidských ostatků z pohřebiště v rozporu se zákonem č. 256/2011 Sb. V praxi lze uvažovat zejména na jednání

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. ...*, s. 3323.

⁶⁰ Viz. ust. § 115 odst. 2 zák. č. 141/1961, o trestním řízení soudním.

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. ...*, s. 3329 - 3330.

svévolného odnětí lidských ostatků z pohřebiště (z hrobu, hrobky, urnového háje či jiného úložiště uren, stejně tak jako i z rozptylové či vsypové louky) nejčastěji ve vandalském nebo zjištném úmyslu osobou rozdílnou od provozovatele pohřebiště nebo nájemce hrobového místa. Odnětí lidských ostatků z pohřebiště je užší pojem než exhumace.

Za svévolné odnětí lidských ostatků je zapotřebí považovat také exhumaci v rozporu s ustanovením § 22 odst. 5 zákona č. 256/2011 Sb. Svévolné exhumace se tedy může dopustit i nájemce hrobového místa nebo fyzická osoba jednající za provozovatele pohřebiště.

Za nakládání s lidskými ostatky v rozporu se zákonem se pokládá například jejich zničení, rozmetání v hrobě, hrobce nebo po pohřebišti, vysypání z urny na podlahu před kolumbáriem, atd.⁶²

Jednočinný souběh trestného činu hanobení lidských ostatků s trestným činem výtržnictví není vyloučen. Bude tomu tak v případě, kdy jednání popsané v ustanovení § 359 bude součástí výtržnického jednání, spočívajícího v hanobení hrobu nebo jiného pietního místa, kdy pachatel např. hrobku nejen otevře, ale i současně pomaluje náhrobní desku, rozbije sochu nebo kříž tam uložený, rozmetá květinovou výzdobu apod., anebo kdy pachatel na hřbitově povalí stojící náhrobní desky, kříže, sochy apod., zničí pietní výzdobu a jeden z hrobů otevře a rozmetá lidské ostatky tam uložené po pohřebišti.⁶³

4.1.3 Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány

Tento trestní delikt zákonodárce zakotvil již v trestním zákoně z roku 1964 a následně přejal i do trestního zákoníku v návaznosti na zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon). Předmětem útoku je zde mrtvý člověk a jeho orgány, čili dané ustanovení směřuje na ochranu lidských ostatků.⁶⁴ Trestného činu nedovoleného nakládání s tkáněmi a orgány se dopustí ten, *kdo v rozporu s jiným právním předpisem provede z těla mrtvého člověka odběr tkáně, buňky nebo orgánu, kdy za takovéto jednání bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákonem činnosti*. V odstavci druhém je pak stanoveno, že stejně bude potrestán pachatel, činí-li tak v úmyslu obohatit sebe nebo jiného.

⁶² Tamtéž, s. 3331 -3332.

⁶³ Tamtéž, s. 3333.

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 229.

Objektem uvedeného trestného činu je zájem na řádném provádění odběrů tkání, buněk nebo orgánů z těla mrtvého člověka a zájem na řádném nakládání s odebranými tkáněmi, buňkami a lidskými orgány.⁶⁵

4.2 Správní delikty na úseku pohřebnictví

Pojem správní delikt není z hlediska obecných znaků v žádném právním předpise definován. Právní nauka však považuje za správní delikt obvykle protiprávní jednání fyzické nebo právnické osoby, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně, které je postižitelné sankcí (trestem) uloženou orgánem veřejné správy na základě zákona.

Od trestných činů, o nichž bylo pojednáno výše, se správní delikty liší především intenzitou újmy způsobenou chráněnému společenskému zájmu, kdy jde o jednání méně závažné a s nižší společenskou nebezpečností. Správní delikty lze klasifikovat dle různých kritérií, základní všeobecně přijímané členění rozeznává přestupky, jiné správní delikty, správní disciplinární delikty a správní pořádkové delikty.⁶⁶ Bezesporu nejrozšířenější a nejrozsáhlejší skupinu správních deliktů tvoří přestupky. Přestupek definuje zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích v ustanovení § 2 odst. 1, jako zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin. Jedná se nekodifikovanou část správního práva, kdy obecná úprava problematiky přestupků je upravena v zákoně o přestupcích. Vedle toho existují zvláštní zákony, které sami obsahují skutkové podstaty jednotlivých přestupků. Není tomu jinak ani pokud se týče zákona o pohřebnictví, který ve své hlavě čtvrté upravuje deset skutkových podstat přestupků, kterých se může fyzická osoba dopustit na úseku pohřebnictví. Zákon však neobsahuje úpravu jiných správních deliktů právnických osob, tedy provozovatelů pohřební služby, krematorií, pohřebišť, osob provádějících balzamace a konzervace, tyto jsou právně regulovány zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Dle ustanovení § 26 zákona o pohřebnictví se přestupku dopustí fyzická osoba, která:

- a. upravuje lidské pozůstatky osoby, která byla v době úmrtí nakažena nebezpečnou nemocí,

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*, s. 205-206.

- b. ukládá nebo vystavuje konzervované nebo balzamované lidské pozůstatky do pohřbení v rozporu s podmínkami stanovenými osobou, která konzervaci nebo balzamací prováděla,
- c. vystavuje lidské pozůstatky před pohřbením, nejde-li o výjimky stanovené zákonem,
- d. odstraňuje z lidských pozůstatků nesnímatelné náhrady,
- e. nakládá s lidskými pozůstatky kontaminovanými radionuklidy v rozporu s pokyny Státního úřadu pro jadernou bezpečnost,
- f. provádí pohřbení jiným způsobem než uvedeným v zákoně,
- g. přepravuje lidské pozůstatky v rozporu s požadavky stanovenými zákonem,
- h. nezajišťuje údržbu hrobového místa i přes písemné upozornění provozovatele pohřebiště,
- i. provede reklamu činností v pohřebnictví v rozporu se zákonem, nebo
- j. zachází s lidskými pozůstatky nebo lidskými ostatky způsobem dotýkajícím se důstojnosti zemřelého nebo mravního cítění pozůstalých a veřejnosti.

Za jednání definovaná pod písmeny b. a c., může být uložena pokuta až do výše 20.000,-Kč. Za přestupky uvedené pod zbývajícimi písmeny, pak lze uložit pokutu až do výše 50.000,-Kč. Na řízení ve věcech přestupků se užije zákon 200/1990 Sb., o přestupcích a subsidiárně i zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

Závěr

Ačkoliv k umírání osob dochází prakticky denně, jde o problematiku určitým způsobem tabuizovanou, které nebyla zákonodárcem dlouhodobě věnována patřičná pozornost a která byla dlouhodobě regulována pouze podzákonnými právními předpisy. Pohřebnictví se však především v průběhu několika posledních let rozvinulo v rozsáhlý, výrazně zracionalizovaný obor, který prolíná řadou dalších odvětví. Zasahuje jak do průmyslu, tak i do oblasti hygieny, výtvarného umění nebo floristiky. V současnosti podniká v České republice v tomto odvětví přibližně pět set subjektů, kdy ročně generuje tržby kolem jedné miliardy korun.⁶⁷ Vyhláška č. 19/1988 Sb., o postupu při úmrtí a o pohřebnictví, která měla spíše charakter zdravotnický, přestala být vyhovující, neboť neupravovala určité oblasti, například se vůbec nezabývala právními vztahy vznikajícími mezi správou pohřebiště a jeho uživateli, aj. což v praxi přinášelo značné problémy a nejednotnost postupů jednotlivých subjektů. Bylo proto nezbytné regulovat činnosti v pohřebnictví na úrovni zákona reflektující chybějící právní úpravu určitých oblastí. Tímto zákonem je tedy zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví.

Cílem této práce nebylo podat vyčerpávající pojednání o problematice pohřebnictví v České republice, ale pouze přehledným a komplexním způsobem seznámit čtenáře s touto oblastí správního práva, jejími jednotlivými instituty a principy, na nichž je založena, kdy k dosažení tohoto záměru byla využita zejména metoda analytická.

Ačkoliv krok zákonodárce regulovat pohřebnictví na úrovni zákona nelze jinak než ocenit, závěrem této práce bych ráda kritickým způsobem poukázala na nedostatky, kterými tato právní úprava trpí.

Již v průběhu práce byly některé z těchto nedostatků zmíněny, například opomenutí zákonodárce zakotvit povinnost provozovatele pohřební služby vydat po schválení příslušnou krajskou hygienickou stanicí, řád pohřební služby a zároveň mu uložit povinnost se tímto řádem řídit. Stejně tak lze stěží považovat za úmysl zákonodárce uložit povinnost vydat řád neveřejného pohřebiště, aniž by zároveň stanovil, co má být jeho obsahem, jako tomu činí v případě veřejného pohřebiště, nebo uložit krajskému úřadu povinnost v rámci výkonu dozoru vydat souhlas ke změnám řádu veřejného pohřebiště, aniž by stanovil povinnost vydat souhlas k nově vydanému řádu.

⁶⁷ JAKEŠOVÁ, Petra. *Právní nakládání ...*, s. 56.

Právní řád České republiky se rovněž žádným způsobem nezabývá úpravou konkrétních způsobů nakládání s exhumovanými lidskými ostatky, případně jejich přepravou, opětovným uložením nebo jejich zpopelňováním.

Do nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se vyskytovaly problémy v souvislosti s tím, pokud zemřelý neučinil za života prohlášení ohledně způsobu dispozice pro případ smrti. Původní právní úprava obsažená ve vyhlášce č. 19/1988 stanovila, že o druhu pohřbu byl oprávněn rozhodnout zemřelý a neučinil-li tak, svědčilo toto oprávnění tomu, kdo obstaral pohřeb. Toto ustanovení však bylo zrušeno. Před účinností nového občanského zákoníku byly osobami rozhodujícími o způsobu pohřbení osoby blízké,⁶⁸ mezi těmito osobami však ne vždy panovala shoda (například mezi družkou a dospělými dětmi zemřelého), a proto jediným východiskem bylo obrátit se na soud, aby v dané záležitosti rozhodl o tom, jakým způsobem bude zemřelý pohřben. V současnosti je tato situace regulována ustanovením § 114 zák. č. 89/2012 Sb., kdy uvedené právo přiznává postupně manželé zemřelého a není-li ho, dětem zemřelého, dále rodičům, pak sourozencům, popřípadě kterékoli z osob blízkých.

Zaměříme-li se na právní úpravu kremace v České republice, lze konstatovat, že se jedná o úpravu velmi kusou a strohou, nestanovící legální definice pojmů, jako je například krematorium, proces kremace a další. Podpůrně tak lze vycházet ze statutu a etického kodexu Mezinárodní kremační federace, jejímž členem je rovněž i Česká republika.

Zcela právně neregulovanou oblastí je nakládání s tělem mrtvorozeného dítěte stejně tak jako s tělem dítěte, které zemřelo při porodu ve zdravotnickém zařízení, kdy tato problematika je v současnosti ponechána výhradně lékařské praxi.

Problematickým bodem se jeví i veřejnoprávní regulace chování osob na pohřebišti zajišťovaná prostřednictvím řádu veřejného pohřebiště, kdy je zejména spornou otázkou právní povaha tohoto řádu. Z dikce zákona není zřejmé, zda se jedná o akt veřejného nebo soukromého práva. Rovněž nezakotvení formy, jaké má být řád vydán, může v praxi přinášet řadu problémů.⁶⁹

Závěrem práce lze shrnout, že právní úprava problematiky pohřebnictví *de lege ferenda* vyžaduje zapracování otázek právem v současnosti neregulovaných a rovněž i zdokonalení a odstranění stávajících nedostatků, na které bylo v předložené práci poukázáno.

⁶⁸ Ve smyslu ust. § 116 zák. č. 40/1960 Sb., občanský zákoník. Blíže srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. září 2006, sp. zn. 22 Cdo 685/2005.

⁶⁹ Blíže k této otázce příloha č. 2.

Dále lze *de lege ferenda* navrhnout regulaci nových alternativních způsobů pohřbení jako je zmrazení nebo pohřbení v dusíku.

Seznam literatury

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*. 2. vydání. Praha: Galén, 2007. 244 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 826 s.

JAKEŠOVÁ, Petra. *Právní nakládání s lidskými pozůstatky a ostatky*. Dizertační práce. Praha: 2008. 227 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013. 1216 s.

KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s.

KOUDELKA, Zdeněk. *Obecně závazné vyhlášky*. Praha: Linde, 2000. 279 s.

KOTRLÝ, Tomáš. *Pohřebnictví: právní zajištění piety a důstojnosti lidských pozůstatků a ostatků*. Praha: Linde, 2013. 308 s.

MÜLLER, Zdeněk. *Hřbitovní právo*. Právní rozhledy 1997, č. 6. s. 302-308.

SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 500 s.

STEJSKAL, David, ŠEJVL, Jan a kol. *Pohřbívání a hřbitovy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 464 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Obecná část. Velké komentáře*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.

VARVAŘOVSKÝ, Pavel a kol. *Pohřebnictví*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci s Wolters Kluwer ČR, 2013. 67 s.

VEDRAL, Josef a kol. *Zákon o obcích (obecní zřízení)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2008. 861 s.

Základní informace pro pozůstalé. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2013.

zákon č. 256/2001 Sb., o pohřbnictví, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
vyhláška č. 19/1988 Sb., o postupu při úmrtí a o pohřbnictví, ve znění pozdějších předpisů
vyhláška č. 379/2001 Sb., kterou se stanoví obsah a rozsah specializované odborné přípravy k provozování pohřební služby, provádění balzamace a konzervace a provozování krematoria, ve znění pozdějších předpisů
Důvodová zpráva k návrhu zákona o pohřbnictví.
Důvodová zpráva k zákonu č. 476/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2001 Sb., o pohřbnictví a o změně některých zákonů.

ASPI – automatizovaný systém právních informací

<http://www.beck-online.cz>

<http://nalus.usoud.cz>

<http://www.cechhrobnicky.cz>

<http://www.pohrebnictvi.cz>

<http://www.pohreb.cz/>

www.mmr.cz

www.eur-lex.europa.eu

<http://portal.gov.cz/>

Abstrakt v českém jazyce

Podstatou bakalářské práce je charakteristika právní regulace pohřebnictví jako služby ve veřejném zájmu na území České republiky, definice základů této právní regulace z pohledu pramenů práva, seznámení s hlavními principy ovládajícími zkoumanou problematiku a podání celkového přehledu institutů zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jakožto stěžejního právního předpisu pro oblast pohřebnictví. V práci jsou rozebrány podmínky pro provozování pohřební služby, provozování krematorií a provozování pohřebišť. Pozornost je věnována i problematickým aspektům této právní úpravy.

Abstrakt v anglickém jazyce

This thesis deals with legal regulation of Funeral as a Service of Public Interest in Czech Republic. It describes the laws and particular sources of law, mainly the public law regulations. The thesis focuses on issues related to main principles of the Law No. 256/2001. It deals with the problematic issues of this area and conditions pursuit of funeral service, crematorium and burial ground.

Seznam klíčových slov v českém jazyce

Lidské pozůstatky a ostatky, pohřeb, pohřební služba, balzamace a konzervace, pohřbení, kremace, krematorium, veřejné pohřebiště, neveřejné pohřebiště, hřbitov, hrobové místo, veřejný zájem.

Seznam klíčových slov v anglickém jazyce

Human remains, funeral, funeral servise, embalming and conservation, inhumation, cremation, crematorium, public burial ground, private burial ground, cemetery, sepulchral place, public interest.

Příloha č. 1

Nakládání s tělem mrtvorozených dětí a potracených plodů

V České republice není nakládání s tělem mrtvorozeného dítěte stejně tak jako s tělem dítěte, které zemřelo při porodu ve zdravotnickém zařízení, právně regulováno a je ponecháno výhradně lékařské praxi.

Pokud se však týče nakládání s potraceným plodem⁷⁰, pak je tato problematika výslovně zákonem řešena, a to v ustanovení § 91 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, kterým se stanoví, že části těla odebrané v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, plod po potratu, plodové vejce, plodové lůžko (placenta) nebo těhotenská sliznice, odebrané části těla zemřelého nebo tkáně a buňky, které byly určeny pro výrobu léčiv, k vědeckým, výzkumným nebo výukovým účelům, nebo orgány, tkáně a buňky určené pro použití podle zákonů upravujících nakládání s lidskými orgány, tkáněmi nebo buňkami a nebyly pro tyto účely použity, se zpopelňují ve spalovně poskytovatele zdravotních služeb. Ne každý poskytovatel však disponuje vlastní spalovnou, proto musí zajistit zpopelnění ve spalovně jiného poskytovatele nebo v krematoriu, a to na základě smlouvy s nimi uzavřené.

V této souvislosti je vhodné upozornit na skutečnost, že zakotvení možnosti zajistit zpopelnění potraceného plodu v krematoriu, míří pouze na situace, kdy poskytovatel nedisponuje vlastní spalovnou a nejedná se tedy o poskytnutí možnosti plod pohřbít. Rodiče pak nemají nárok na vydání zpopelněných ostatků. Vzhledem ke shora zmiňované novelizaci ustanovení § 2 písm. a) zákona o pohřebnictví a právní úpravě obsažené v zákoně o zdravotních službách, není v současnosti možné plod po potratu nezpopelnit a tedy uložit ho v rakvi do hrobu.

Poněkud složitější situace je ve vztahu k nakládání s tělem mrtvě narozeného dítěte. Je bez nejmenší pochybnosti, že právo na pietní ochranu se vztahuje i na mrtvě narozené dítě. Mrtvý novorozenec má právo na respektování piety odděleně od práv matky, která dítě porodila. Vzhledem ke skutečnosti, že úmrtí dítěte je velmi závažným zásahem do života rodičů i jeho rodiny, nejsou rodiče často schopni rozhodnout o tom, jakým způsobem bude naloženo s tělem jejich mrtvorozeného dítěte. Proto se v takových případech postupuje dle shora uvedeného ustanovení, přestože ve shora uvedeném taxativním výčtu není tělo mrtvorozeného dítěte uvedeno.

⁷⁰ Rozlišujícím kritériem, zda se v daném případě jedná o porod či potrat je váha plodu.

Na druhou stranu někteří rodiče mrtvě narozeného dítěte chtějí svým dětem vypravit pohřeb a sami se rozhodnout, jakým způsobem bude s jejich tělem naloženo. Na vydání mrtvorozeného dítěte k pohřbení však není dle stávající právní úpravy obsažené v zákoně o zdravotních službách právní nárok. Záleží tedy proto vždy na domluvě rodičů se zdravotnickým zařízením. Právo na vydání těla zemřelého je zakotveno v ustanovení § 4 odst. 3 zákona o pohřebnictví. Způsobilost mít práva vzniká narozením. Mrtvě narozené dítě se může podle některých restriktivních výkladů stát lidským pozůstatkem ve smyslu zákona pohřebnictví pouze tehdy, dojde-li k jeho pohřbení. Dojde-li však k jeho spálení ve spalovně poskytovatele zdravotních služeb, jedná toliko o anatomicko-patologický odpad. Problematika pohřbívání mrtvě narozených novorozenců je ze strany zákonodárců stále přehlížena a těla mrtvorozených dětí jsou považována za jakýsi vedlejší efekt odpadového hospodářství (jako by šlo o odumřelou část těla dosud živé matky).

V soudobé společnosti dochází ke střetu dvou základních etických přístupů, kdy první z nich zastává právo rodičů na svobodnou volbu, zda pohřbí své mrtvorozené dítě (*pro-choice*) a druhý zdůrazňuje právo mrtvě narozeného dítěte na důstojné nakládání a pietní pohřební (*pro-life*). Uvedené přístupy jsou pak konfrontovány s kompromisními názory v podobě etického schválení likvidace mrtvých novorozeňat v odpadu pouze v případě, že o pohřeb jejich rodiče nejeví prokazatelný zájem.⁷¹

De lege ferenda je nezbytné se ze strany zákonodárce touto problematikou blížeji zabývat, zejména s ohledem na skutečnost, že se jedná o velmi intimní záležitost, kdy rodičům by měla být dána možnost důstojně se rozloučit a pohřbít svého mrtvě narozeného potomka, kdy dle mého názoru i právo pohřbít své mrtvorozené dítě, lze subsumovat pod článek 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁷¹ KOTRLÝ, T. *Pohřebnictví: právní zajištění piety a důstojnosti lidských pozůstatků a ostatků*. s. 119 - 133.

Příloha č. 2

Právní povaha hřbitovních řádů

Povinnost provozovatelů pohřbišť vydat řád veřejného pohřbiště je zakotvena v ustanovení § 19 zákona o pohřebnictví. Zmíněné ustanovení uvádí věcný obsah hřbitovních řádů a povinnost provozovatele řád veřejného pohřbiště zveřejnit v místě na daném veřejném pohřbišti obvyklém.

Ani v uvedeném ustanovení, ani na jiném místě v zákoně však není uvedeno, v jaké formě má být hřbitovní řád vydán. Dle ustanovení § 16 zákona o pohřebnictví je provozování veřejného pohřbiště službou ve veřejném zájmu zajišťovanou obcí v samostatné působnosti nebo registrovanou církví nebo náboženskou společností. Je-li provozovatelem pohřbiště obec, lze tedy uvažovat o formě obecně závazné vyhlášky.⁷² Jde o podzákonný pramen správního práva, jehož ústavním základem je čl. 104 odst. 3 Ústavy, dle kterého zastupitelstva územních samosprávných celků mohou v mezích své působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky, přičemž tato působnost může být stanovena jen zákonem (čl. 104 odst. 1 Ústavy).⁷³

Obecně závazná vyhláška je tedy zvláštní forma statutárního přepisu vydávaného územními samosprávnými celky ve věcech jejich samostatné působnosti, při jehož vydávání se obce či kraje řídí zákonem.⁷⁴ Do samostatné působnosti obce patří spravování záležitostí stanovených obecním zřízením, které jsou v zájmu obce a jejích občanů, pokud nejsou svěřeny zákonem krajům, nebo pokud nejde o výkon přenesené působnosti, a dále záležitosti, jež do samostatné působnosti obce svěří zvláštní zákon.⁷⁵

Dle ustanovení § 10 zákona o obcích může obec ukládat povinnosti obecně závaznou vyhláškou

- a) k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku; zejména může stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány,

⁷² KOUDELKA, Zdeněk. *Obecně závazné vyhlášky*. Praha: Linde, 2000, s. 179-180.

⁷³ SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 63.

⁷⁴ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 84.

⁷⁵ SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 31

- b) pro pořádání, průběh a ukončení veřejnosti přístupných sportovních a kulturních podniků, včetně tanečních zábav a diskoték, stanovením závazných podmínek v rozsahu nezbytném k zajištění veřejného pořádku,
- c) k zajištění udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství, k ochraně životního prostředí, zeleně v zástavbě a ostatní veřejné zeleně (dále jen "veřejná zeleň") a k užívání zařízení obce sloužících potřebám veřejnosti,
- d) stanoví-li tak zvláštní zákon.

Úskalí při vydání hřbitovního řádu formou obecně závazné vyhlášky tkví v tom, že zákon o pohřebnictví zakotvuje povinný předchozí souhlas územně příslušného krajského úřadu. Vydávání obecně závazných vyhlášek je atributem práva na samosprávu a nelze tedy přijmout, že by vydání těchto aktů podléhalo schválení ze strany třetího subjektu, neboť by se v takovém případě jednalo o postup v rozporu s Ústavou České republiky.

S ohledem na výše uvedené, je proto vhodnější upravit řád veřejného pohřebiště formou jiného opatření rady obce nebo zastupitelstva obce v samostatné působnosti. Dle ustanovení § 102 odst. 3 zákona o obcích je radě obce svěřeno zabezpečení rozhodování ostatních záležitostí patřících do samostatné působnosti obce, pokud nejsou vyhrazeny zastupitelstvu obce nebo pokud si je zastupitelstvo obce nevyhradilo.

Vedle obce jako provozovatele veřejného pohřebiště, může být provozovatelem i registrovaná církev nebo náboženská společnost. V tomto případě lze uvažovat o vydání hřbitovního řádu formou provozního řádu. Provozní řády jsou zvláštním druhem vnitřních předpisů, které jsou vydávány zařízeními užívanými veřejností za účelem poskytování nějaké služby.⁷⁶

⁷⁶ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 180.

Příloha č. 3

Řád veřejného pohřebiště v Olomouci – Neředíně

18. dubna 2009

Rada města Olomouce se dne 10. 01. 2003 usnesla vydat v souladu s ustanovením § 102 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů a ustanovením § 19 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřbnictví a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 479/2001 Sb. (dále jen „zákon“) jako jiné opatření obce tento řád veřejného pohřebiště v Olomouci – Neředíně (dále jen „řád“):

Článek 1 Úvodní ustanovení

1. Řád upravuje provoz pohřebiště v Olomouci-Neředíně.
2. Provozovatel pohřebiště, statutární město Olomouc, zajišťuje provozování pohřebiště v souladu s ustanovením § 18 odst. 2 zákona prostřednictvím příspěvkové organizace Hřbitovy města Olomouce, se sídlem tř. Míru 104, Olomouc, IČ: 00534943, (dále jen „správce pohřebiště“).

Článek 2 Provozní doba pohřebiště

Provozní doba, v jejímž průběhu je pohřebiště zpřístupněno veřejnosti, se stanoví takto:

leden, únor, listopad, prosinec	7-17 hod.
březen, duben	7-18 hod.
květen, září, říjen	7-19 hod.
červen, červenec, srpen	7-20 hod.

Článek 3 Pořádek na pohřebišti

1. Návštěvníci pohřebiště jsou povinni zdržet se takového jednání, které by se dotýkalo důstojnosti zemřelých nebo mravního cítění pozůstalých a veřejnosti, zejména chovat se hlučně, pouštět přenosné nosiče zvuku, požívat alkoholické nápoje, omamné a psychotropní látky, odhazovat odpadky mimo nádob k tomu určených a používat prostory pohřebiště a jeho vybavení k jiným účelům, jež k jakým jsou určeny.
2. Na pohřebišti je možné se zdržovat pouze v provozní době pohřebiště stanovené v článku 2 tohoto řádu.
3. Děti do 10 let mají na pohřebišti přístup pouze v doprovodu dospělé osoby.

4. Na pohřebišti je zakázán přístup podnapilým osobám a osobám se psy, kočkami a jinými zvířaty.
5. Na pohřebišti je zakázáno jezdit na jízdnicích kolech, koloběžkách, skateboardech a kolečkových bruslích.
6. Vozidla (s výjimkou invalidních vozíků) mohou na pohřebišti vjíždět a zdržovat se zde pouze s písemným souhlasem správce pohřebišti a při splnění jím stanovených podmínek. Vozidla do areálu pohřebišti mohou vjíždět nejpozději 1 hod. před ukončením stanovené provozní doby pohřebišti a současně musí vozidlo pohřebišti opustit nejpozději 30 min. před ukončením této doby. Chodci mají vždy přednost před vozidly.
7. Pojízdnicí a průchodné plochy na pohřebišti je povoleno používat k parkování vozidel jenom v provozní době pohřebišti, a to pouze s písemným souhlasem správce pohřebišti. Není dovoleno parkovat vozidla u hrobových míst a provádět zde opravy a údržbu vozidel.
8. Přístup na pohřebišti nebo do jeho části může správce pohřebišti z oprávněných důvodů (terénní úpravy, náledí, vichřice, exhumace, atd.) na vymezenou dobu omezit nebo zakázat.
9. Vstup na vsypové a rozptylové loučky je pro veřejnost zakázán. Věnce a kytice (bez nádob na vodu) lze umísťovat jen na plochy, které jsou na vsypových a rozptylových loučkách k tomuto účelu vyhrazené. Správce pohřebišti je oprávněn květinové dary příp. jiné předměty z těchto míst odstranit.
10. Ukládání nádob, nářadí a jiných předmětů na zelené pásy a místa kolem hrobových míst není dovoleno.
11. Svítilny a svíčky je možno na pohřebišti rozsvěcovat na jednotlivých hrobových místech pouze tehdy, pokud jsou vhodným způsobem zabezpečeny proti vzniku požáru. Na vsypových a rozptylových loučkách je dovoleno rozsvěcovat svíčky jenom na vyhrazených plochách. V odůvodněných případech může správce pohřebišti používání otevřeného ohně (svíček, aj.) omezit nebo zakázat.
12. Z hygienických důvodů není dovoleno v areálu pohřebišti pít vodu z vodovodních výpustí a studní. Tato voda je určena k provozním účelům správce pohřebišti a na zalévání zeleně při údržbě zeleně na pronajatých hrobových místech. Je zakázáno odnášet vodu v náhradních obalech z areálu pohřebišti.
13. Odpadky je třeba odkládat na stanovená místa; pokud je na pohřebišti zavedeno třídění odpadu je nutno tato opatření respektovat.
14. Návštěvníci nejsou oprávněni provádět jakékoli zásahy do zeleně vysazené správcem pohřebišti, včetně nové výsadby zeleně, bez jeho souhlasu.
15. Pořádání pietních a vzpomínkových akcí na pohřebišti je možné se souhlasem správce pohřebišti. Tím není dotčena povinnost svolavatele předem oznámit shromáždění podle zvláštního předpisu (zák. č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů).
16. Na pohřebišti je povoleno provádět jakékoli práce pouze v takovém rozsahu a takovým způsobem, který stanoví tento řád.
17. Dozor nad pořádkem na pohřebišti provádí správce pohřebišti.

Článek 4

Rozsah služeb poskytovaných na pohřebišti

Správce pohřebišti poskytuje zejména následující služby:

- a. výkopové práce související s pohřbením a exhumací

- b. pohřbívání
- c. provádění exhumací
- d. ukládání, rozptyl a vsyp zpopelněných lidských pozůstatků
- e. pronájem hrobových míst
- f. vedení související evidence o hrobových místech a o uložení lidských ostatků
- g. správu a údržbu pohřebiště včetně komunikací a okolní zeleně v areálu pohřebiště.
- h. zajišťování obsluhy a provozu veřejného WC
- i. správu a údržbu objektů na pohřebišti vyjma objektu obřadní síně a katolické kaple
- j. zajišťování likvidace odpadu
- k. údržbu a úpravy hrobových míst
- l. informační služby

Článek 5

Povinnosti a činnost správce pohřebiště v souvislosti s nájmem hrobových míst

1. Správce pohřebiště je povinen:
 - a. předat nájemci hrobového místa (dále jen „nájemce“) k užívání hrobové místo,
 - b. umožnit nájemci zřízení hrobového zařízení hrobu nebo hrobky za podmínek stanovených v článku 9,
 - c. umožnit nájemci užívání jeho hrobového místa a zařízení pohřebiště, zajistit přístup ke hrobovému místu a zdržet se jakýchkoli zásahů do hrobového místa nebo hrobového zařízení s výjimkou případů, kdy je nezbytné, např. v důsledku živelní pohromy bezodkladně zajistit bezpečný a plynulý provoz pohřebiště, nebo kdy je třeba provést pohřbení do sousedního hrobu, kamenosochářské práce nebo úpravu pohřebiště, nebo kdy v důsledku počasí dojde k přechodné neschůdnosti přístupových ploch, v takovém případě je omezení přístupu ke hrobovému místu možné pouze po nezbytně nutnou dobu; dojde-li k zásahu do hrobového místa nebo hrobového zařízení vinou správce pohřebiště a vznikne-li škoda, je správce pohřebiště povinen hrobové místo uvést do původního stavu.
2. Hrobová místa správce pohřebiště zřizuje a připravuje k pronájmu tak, aby vznikly ucelené řady, oddíly či skupiny hrobů a hrobek stejného charakteru a rozměrů. Nikdo nemá nárok na individuální umístění mimo vymezený prostor.

Článek 6

Povinnosti nájemce hrobových míst

Nájemce hrobového místa je povinen při užívání hrobového místa postupovat takto:

1. Hrobové zařízení zřídit v souladu s ustanoveními článku 9. Před zahájením prací si vyžádat písemný souhlas správce pohřebiště a řídit se při provádění prací jeho pokyny; má-li být zřízena hrobka, předat správci pohřebiště k odsouhlasení dokumentaci obsahující technickou zprávu, půdorys, bokorys a řez hrobkou s uvedením jména a adresy realizátora záměru, po dokončení hrobky požádat správce pohřebiště o její technické převzetí a řídit se pokyny vydanými správcem pohřebiště k trvalému užívání hrobky.
2. Provádět údržbu pronajatého hrobového místa a hrobového zařízení v následujícím rozsahu a následujícím způsobem:
 - a. Nejpozději do 3 měsíců od pohřbení do hrobu zajistit úpravu pohřbívací plochy hrobového místa.

- b. Zajistit, aby plocha hrobového místa nezarůstala nevhodným porostem narušujícím estetický vzhled pohřebiště a průběžně zajišťovat údržbu hrobového místa a hrobového zařízení na vlastní náklady tak, aby jejich stav nebránil užívání hrobových míst ostatních nájemců a dalších osob.
 - c. Odstranit včas znehodnocené květinové a jiné dary, odpad z vyhořelých svíček a další předměty, které narušují estetický vzhled pohřebiště. Neodstraní-li tyto předměty nájemce hrobového místa, je správce pohřebiště oprávněn to učinit sám.
 - d. Neprodleně zajistit opravy hrobového zařízení, pokud je narušena jeho stabilita a ohrožuje zdraví, životy, nebo majetek dalších osob. Pokud tak nájemce neučiní, je správce pohřebiště oprávněn zajistit bezpečnost na náklady a riziko nájemce hrobového místa.
3. Lavičky instalovat pouze s písemným souhlasem správce pohřebiště a udržovat je v řádném stavu. Takové lavičky mohou používat všichni návštěvníci pohřebiště.
 4. Do veřejné zeleně na pohřebišti, včetně výsadby nové veřejné zeleně, zasahovat pouze se souhlasem správce pohřebiště, který může ve svém souhlasu stanovit podmínky výsadby a regulace veřejné zeleně.
 5. Zajistit na vlastní náklady, nejpozději do dne ukončení nájmu hrobového místa, odstranění hrobového zařízení včetně uren, jinak s nimi může být naloženo podle § 25 odst. 9 zákona.
 6. Oznamovat správci pohřebiště veškeré změny údajů, potřebných pro vedení evidence pohřebiště v souladu s § 21 zákona.
 7. Strpět číselné označení hrobů provedené správcem pohřebiště způsobem obvyklým na daném pohřebišti nebo jeho části.
 8. Uložení lidských pozůstatků a lidských ostatků nebo jakékoli další nakládání s nimi provádět jen způsobem, který je v souladu s článkem 7.
 9. Zdržovat se na pohřebišti pouze v provozní době stanovené v článku 2

Článek 7

Ukládání lidských pozůstatků a zpopelnění lidských ostatků a jejich exhumace

1. Lidské pozůstatky může do hrobů a hrodek ukládat pouze správce pohřebiště, jiná osoba jen s jeho souhlasem. Obdobně to platí i o provádění prací spojených se zajišťováním exhumací.
2. Zpopelněné lidské ostatky je možné uložit na pohřebišti vždy jen se souhlasem správce pohřebiště a způsobem, který stanoví. Vyjmutí zpopelněných lidských ostatků je možné jen se souhlasem správce pohřebiště.
3. Všechny rakve určené k pohřbení musí být označeny štítkem obsahujícím minimálně jméno zemřelého, datum narození a den pohřbu. Před spuštěním do hrobu musí být víko rakve pevně a trvale spojeno šroubem se spodní částí rakve.
4. Pro pohřbívání do hrobů musí být použity takové rakve, které ve stanovené tlecí době zetlí spolu s lidskými ostatky, tzn. nesmí obsahovat díly z PVC a jiných nerozložitelných materiálů, kovové díly jen omezeně, výplň rakví může být pouze z materiálů jako dřevěné piliny, papír a látky, při výrobě rakví a jejich nátěrů nesmí být zjevně použity toxické látky.
5. Pro pohřbívání do hrodek je nutno použít rakve s maximálními rozměry 2,15 x 0,85 m, a to
 - celodubové nebo z jiných tvrdých druhů dřev, do kterých bude umístěna poloviční zinková vložka nebo
 - kovové s nepropustným dnem.

6. Přímou manipulací s lidskými ostatky uloženými v hrobkách může správce pohřebiště provádět před uplynutím tlečí doby pouze se souhlasem okresního hygienika.

Článek 8 Tlečí doba

Tlečí doba stanovená pro ukládání lidských pozůstatků do hrobů činí 20 let.

Článek 9 Zřizování hrobového zařízení a podmínky provádění prací na pohřebišti

1. Podmínky pro zřízení hrobového zařízení hrobu:
 - a. Základy musí odpovídat půdorysným rozměrům díla a hloubce základové spáry, která činí 600mm pod úroveň terénu.
 - b. Základy památníků a náhrobků musí být zhotoveny z dostatečně únosného materiálu, odolného proti působení povětrnosti, např. z prostého betonu či železobetonu, kamenného, příp. cihelného zdiva apod.
 - c. Přední a zadní rámy hrobu musí být v jedné přímce s rámy sousedních hrobů.
 - d. Vlastní náhrobek a rámy musí být mezi sebou jednotlivě kotveny.
 - e. Při stavbě na svahovitém terénu musí být hrobové zařízení stejnoměrně odstupňováno.
2. Podmínky pro zřízení hrobového zařízení hrobky:
 - a. Hloubka výkopu musí odpovídat počtu uvažovaných uložených rakví
 - b. Stěny musí být vybudovány z porézních materiálů (např. cihly), pokud bude použit litý beton, musí být vyvedena z hrobky difuzní zátka.
 - c. Stěny hrobky z porézních materiálů musí mít šíři nejméně 30 cm, v případě užití litého betonu nejméně 15 cm, a musí být izolovány přízdívkou, včetně impregnačních nátěrů.
 - d. Dno hrobky může být bez betonového pokryvu (pouze kopaná zemina). V případě, že bude dno vybetonováno, musí být zřízen trativod o rozměrech nejméně 40x40 a hloubce 50 cm, vyplněný drenáží.
 - e. Zdivo musí být umístěno na betonovém základě min. 50 cm vysokém v šíři podle předpokládané vyzdívky.
 - f. Do stěn hrobky musí být zabudovány vstupní otvory s madly.
 - g. Kovové prvky v hrobce (traverzy pro uložení rakví a stropní nosiče) musí být opatřeny antikorozními nátěry a jejich stav musí být kontrolován nejméně jednou za 10 let.
 - h. Zastropení hrobky je nutné provést tak, aby mohly být rakve lehce umístěny na jednotlivá stanoviště s tím, že vstupní otvor a vlastní světlost hrobky musí být nejméně 220 cm (podle velikosti rakví).
 - i. Na zastropení a uzavření hrobky musí být použity železobetonové překlady, jejich spáry zality betonem a povrch zaizolován.
 - j. Na zastropení je nutno použít 20 cm zeminy sloužící jako pachová zátka, nebo umístit krycí desku neprodyšně uzavírající hrobku, se spárami vytmelenými trvalými tmely.
 - k. Nosnost stropu musí být nejméně 100 kg na 1 m².
 - l. Vlastní hrobové zařízení s výjimkou rámu musí být postaveno mimo hlavní konstrukci hrobky, na samostatném základě.
3. Správce pohřebiště může ve svém souhlasu se zřízením hrobky stanovit
 - dobu výstavby hrobky

- zabezpečení místa z hlediska pádu osob a bezpečnosti návštěvníků hřbitova
 - požadavky na ochranu zeleně v okolí staveniště
 - podmínky používání komunikací pohřebiště
 - způsob skladování materiálů, odpadů a jejich likvidace
 - povinnost dozoru při výstavbě
 - průběžné a závěrečné kontroly postupu prací.
4. Zřízenou hrobku přejímá po technické stránce správce pohřebiště, který může pro trvalé užívání stavby určit
- druh používaných rakví pro pohřbení v hrobce
 - způsoby a cyklus revizí hrobky.
Dokumentaci spojenou se zřízením hrobky je správce pohřebiště povinen archivovat.
5. Při provádění veškerých prací na pohřebišti je třeba dodržovat podmínky dohodnuté se správcem pohřebiště, zejména
- respektování důstojnosti a místa a omezení hlučných prací
 - neomezování průchodnosti komunikací a přístupu k jednotlivým hrobovým místům
 - nenarušování hrobových míst nebo jakékoli jiné omezování práv nájemců hrobových míst
 - zajištění ochrany zeleně, kořenového systému zeleně
6. Po ukončení prací na pohřebišti je nutno uvést okolí místa, kde byly práce prováděny, do původního stavu.

Článek 10 **Platnost a účinnost**

Tento řád nabývá platnosti a účinnosti dnem 1. února 2003.

Ing. Martin Tesařík v.r.
primátor
Ing. Vladimír Pokorný v.r.
náměstek primátora

Zdroj:
Hřbitovy města Olomouce. [online]. [cit. 15. března 2014]. Dostupné z:
<[http://www.olomouc.eu/hrbitovy/verejna-pohrebiste/neredin-ustredni-hrbitov/rad-pohrebiste-neredin_\(cesky\)](http://www.olomouc.eu/hrbitovy/verejna-pohrebiste/neredin-ustredni-hrbitov/rad-pohrebiste-neredin_(cesky))>.

Příloha č. 4

Řád krematoria v Praze 5 - Motole

Pohřební ústav hl. m. Prahy
příspěvková organizace města
Staroměstské nám. 10 110 00 Praha 1, tel: 02 22861111

jako provozovatel krematoria vydává v souladu s ustanovením § 14 odst. 2 písm. b) zákona č. 256/2001 Sb., o pohřbenictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o pohřbenictví)

Řád krematoria v Praze 5 - Motole
Plzeňská 233/30, Praha 5

Článek 1 **Základní ustanovení**

Řád krematoria stanoví podmínky, za nichž provozovatel krematoria zabezpečuje provozování krematoria podle § 13 zákona o pohřbenictví. Je závazný pro provozovatele krematoria, jeho zaměstnance a ve vztahu k rozsahu a způsobu poskytování služeb pro všechny subjekty, které služeb krematoria využívají.

Článek 2 **Rozsah služeb**

Krematorium zabezpečuje:

- zpopelňování lidských pozůstatků a exhumovaných lidských ostatků a související nakládání s nimi, úpravu a ukládání popela do uren, jejich předávání nebo rozesílání
- zpopelňování tkání nebo orgánů odňatých žijícím osobám při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních včetně potracených nebo předčasně odňatých lidských plodů (dále jen lidské tkáně a orgány)
- provádění smutečních obřadů
- provozování obřadní síně

Článek 3 **Provozní doba**

Provozní doby pro poskytování služeb krematoria:

- přijímání lidských pozůstatků a lidských tkání a orgánů ke zpopelnění od pohřebních služeb je prováděno 24 hodin denně.
- provoz obřadních síní je zajišťován dle dispečinkem sjednaného pořadu obřadů
- výdej uren se zpopelněnými ostatky
 - pondělí od 8,00 do 17,00
 - středa od 8,00 do 15,00
 - pátek od 8,00 do 14,00

Článek 4

Podmínky pro přijímání lidských pozůstatků, lidských ostatků a tkání a orgánů ke zpopelnění

- 1) Provozovatel krematoria je oprávněn převzít lidské pozůstatky ke zpopelnění a zpopelnit je, pokud jsou splněny podmínky upravené v § 14 odst. 1 zákona o pohřbenictví (tzn. zpopelnit je jen tehdy, je-li úmrtí doloženo listem o prohlídce mrtvého vystaveným prohlížejícím lékařem. V případě podezření ze spáchání trestného činu v souvislosti s úmrtím je kromě toho nutný i písemný souhlas státního zástupce nebo jiného orgánu činného v trestním řízení, který je k tomu oprávněn podle Trestního řádu). Splnění těchto podmínek doloží předávající pohřební služba příslušným zaměstnancům krematoria při přijetí lidských pozůstatků.
- 2) Provozovatel krematoria je povinen vyžadovat, aby předávané lidské pozůstatky byly uloženy v rakvích způsobem, uvedeným v příslušných ustanoveních zákona o pohřbenictví, zejména v
 - § 4 odst. 1 písm. a (uložení lidských pozůstatků osoby, která v době úmrtí byla nakažena nebezpečnou nemocí nebo lidských pozůstatků ve stavu pokročilého rozkladu pouze do konečné rakve),
 - § 5 odst. 3 (okresní hygienik může stanovit způsob nakládání s lidskými pozůstatky osob nakažených v době úmrtí nebezpečnou nemocí, např. užit neprodyšně uzavřenou rakev a označit ji zákazem otevíření)
 - § 8 odst. 1 (provozovatel pohřební služby je povinen zajistit, aby lidské pozůstatky při převozech na místo pohřbení nebo vystavení byly oblečené a uloženy do konečné rakve)
 - § 8 odst. 2 (uložení nekonzervovaných nebo nebalzamovaných lidských pozůstatků přepravovaných po dobu přesahující 8 hodin nebo na vzdálenost větší než 500 km v neprodyšně uzavřené rakvi nebo v chladicím zařízení).
- 3) Lidské pozůstatky v rozkladu, k nimž má být konán smuteční obřad, musí být v zájmu ochrany zdraví zaměstnanců a estetického průběhu smutečního obřadu uloženy do mrazicího boxu na -10°C , a to až do doby konání smutečního obřadu. Zpopelnění takových lidských pozůstatků může krematorium provést přednostně, za zvláštní příplatek. Po dohodě s osobou sjednávající pohřbení lze provést zpopelnění i před smutečním obřadem.
- 4) Lidské pozůstatky dopravené ke zpopelnění z jiného státu lze přijmout ke zpopelnění a zpopelnit je jen tehdy, pokud byla splněna ustanovení o přepravě lidských pozůstatků ze zahraničí obsažená v § 9 odst. 4 zákona o pohřbenictví.
- 5) Každé lidské pozůstatky a lidské ostatky mohou být zpopelňovány pouze v samostatné rakvi. Zetlelé lidské ostatky exhumované z jednoho hrobu (hrobky) mohou být zpopelněny ve společné rakvi.
- 6) Zdravotnické zařízení může sjednat s krematoriem zpopelnění lidských tkání a orgánů, přitom musí předložit prohlášení, že v rakvi jsou pouze lidské tkáně a orgány, u nichž není podezření z trestného činu. Lidské tkáně a orgány lze zpopelňovat pouze v samostatných rakvích, popř. schránkách odsouhlasených provozovatelem krematoria.
- 7) Do rakve s lidskými pozůstatky a ostatky nebo s lidskými tkáněmi a orgány nesmí být vloženy předměty z nespalitelných hmot, pokud se nejedná o šperky či kovové zubní náhrady, příp. nespalitelné části oděvů zemřelých a hořlaviny I. a II. třídy.
- 8) Jsou-li ke zpopelnění převzaty lidské pozůstatky kontaminované biologickými látkami, toxiny nebo radionuklidy, je nutno dodržet postup stanovený okresním hygienikem nebo SÚJB. V těchto případech platí přísný zákaz otevíření rakve s lidskými pozůstatky.

Článek 5

Druhy rakví, které je možné zpopelňovat

Rakev určená pro zpopelnění lidských pozůstatků nebo lidských ostatků musí vyhovovat těmto podmínkám:

- nesmí přesahovat délku 220 cm, šířku 75 cm a výšku včetně podstavce 76 cm,
- nesmí propouštět kapaliny,
- pro užitý typ rakve musí být vydán atest ekologické nezávadnosti.

Článek 6

Evidence lidských pozůstatků, lidských ostatků, lidských tkání a orgánů přijatých ke zpopelnění

1) Rakev s lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky určená ke zpopelnění musí být při předání krematoriu označena štítkem se jménem a příjmením zemřelého a typovým označením rakve. Přijetí musí krematorium neprodleně zaevidovat v knize příjmu. Přijímající pracovník ověří, zda údaje na štítku a v knize příjmu souhlasí s údaji v listu o prohlídce mrtvého. Při zjištění nesrovnalostí je přijímající pracovník krematoria oprávněn přijetí lidských pozůstatků nebo lidských ostatků do vyřešení nesrovnalostí odmítnout.

2) Jestliže je v listu o prohlídce mrtvého uvedeno, že zemřelý měl snímatelné nebo nesnímatelné předměty, o nichž lze předpokládat, že jsou z drahých kovů, vyznačí přijímající pracovník tuto skutečnost výrazně do knihy příjmu zemřelých v krematoriu a dále postupuje podle tzv. "zvláštního režimu zpopelnění" (viz článek 11).

3) Zápis převzatých lidských pozůstatků a lidských ostatků do knihy příjmu zahrnuje:

- identifikaci předávající pohřební služby nebo předávajícího jiného subjektu datem přijetí lidských pozůstatků nebo lidských ostatků
- jméno a příjmení zemřelého
- den, měsíc, rok a místo narození
- datum obřadu (má-li být proveden obřad)
- popis předaných předmětů, o nichž lze předpokládat, že jsou z drahých kovů (ozdoby, protetika apod.)
- označení typu dodané rakve
- podpis předávajícího subjektu
- podpis přijímajícího zástupce krematoria

4) Zpopelnění lidských pozůstatků, lidských ostatků, lidských tkání a orgánů se zaznamenává do tzv. knihy zpopelnění, která obsahuje:

- evidenční číslo zpopelnění
- jméno a příjmení zemřelého
- den, měsíc, rok a místo narození
- poslední trvalé bydliště
- den, měsíc, rok a místo úmrtí
- den, měsíc, rok a datum zpopelnění
- komu byla urna vydána, popř. jak s ní bylo jinak naloženo (v případě, že urna nebyla osobou sjednávající pohřbení nebo jí pověřenou osobou vyzvednuta).

5) Evidenční čísla zpopelnění jsou přidělována v knize zpopelnění pracovníkem krematoria v postupném pořadí (od počátku zahájení provozu krematoria) při zápisu údajů z listu o prohlídce mrtvého.

6) Listy o prohlídce mrtvého, které slouží jako zdroje informací pro vedení evidence, jsou zakládány v krematoriu podle evidenčních čísel zpopelnění.

Článek 7

Uložení lidských pozůstatků, lidských ostatků a lidských tkání a orgánů do zpopelnění

1) Krematorium ukládá lidské pozůstatky a nezetlelé lidské ostatky do zpopelnění pouze v chladicím zařízení splňujícím podmínky uvedené v § 7 odst. 1 písm. e) zákona o pohřebnictví, tzn.:

Chladicí zařízení musí zajišťovat trvalé udržení teploty v rozmezí 0 až + 2°C a v případě, kdy lhůta od zjištění úmrtí přesáhne 1 týden, nebo kdy to vyžaduje stav lidských pozůstatků, v chladicím zařízení zajišťujícím trvalé udržení teploty nižší než – 10°C.

2) Zetlelé lidské ostatky a lidské tkáně a orgány ukládá krematorium do zpopelnění v chladicím zařízení při teplotě 0 až + 2°C.

3) Lidské pozůstatky a lidské ostatky přijaté ke zpopelnění jsou do chladicího zařízení krematoria ukládány vždy v rakvi, lidské tkáně a orgány v rakvi nebo ve schránce odsouhlasené provozovatelem krematoria.

4) Jestliže je v listu o prohlídce mrtvého uvedeno, že zemřelý měl snímatelné nebo nesnímatelné předměty, o nichž lze předpokládat, že jsou z drahých kovů, postupuje se při uložení rakve s lidskými pozůstatky do zpopelnění podle tzv. “zvláštního režimu zpopelnění” (viz článek 11).

Článek 8

Podmínky zpopelňování lidských pozůstatků, lidských ostatků, lidských tkání a orgánů

1) Rakev s lidskými pozůstatky, lidskými ostatky, lidskými tkáněmi a orgány musí být před zasunutím do kremační pece označena podle § 14 odst. 2 písm. e) zákona o pohřebnictví (tzn. opatřena značkou nezničitelnou ohněm, obsahující číslo záznamu o zpopelnění – tzv. evidenční číslo zpopelnění - v návaznosti na vedenou evidenci).

2) Krematorium je povinno dbát, aby se zpopelňování provádělo při dodržování všech hygienických a pietních zásad, popel jednoho mrtvého se nemísil s popelem jiného mrtvého nebo nedošlo k jeho záměně.

3) Jestliže je v listu o prohlídce mrtvého uvedeno, že zemřelý měl snímatelné nebo nesnímatelné předměty, o nichž lze předpokládat, že jsou z drahých kovů, postupuje se podle tzv. “zvláštního režimu zpopelnění” (viz článek 11).

4) O pořadí zpopelňování rozhoduje provozovatel krematoria, přihlíží přitom k provozním, hygienickým a estetickým důvodům.

Článek 9

Způsob ukládání zpopelněných lidských ostatků do urn

1) Po každém zpopelnění musí být popel pečlivě a úplně vybrán z kremační pece a uložen do urny v souladu s ustanovením § 14 odst. 2 písm. f) zákona o pohřebnictví, to znamená:

popel zbavený kovových a jiných nespalitelných příměsí spolu s nespalitelnou značkou obsahující číslo záznamu o zpopelnění – tzv. evidenční číslo zpopelnění - je třeba uložit do pevně uzavíratelné urny, důkladně ji uzavřít a označit štítkem obsahujícím

- číslo záznamu o zpopelnění (evidenční číslo zpopelnění)
- jméno a příjmením zemřelého;
- datum narození, úmrtí a zpopelnění
- název krematoria

Článek 10

Uskladnění a předávání urn

- 1) Při výdeji urny osobě, která sjednala pohřbení nebo jí pověřené osobě, postupuje krematorium podle § 14 odst. 2 písm. h) zákona o pohřbnictví, to znamená:
bez zbytečného odkladu je třeba vyzvat k převzetí a předat urnu fyzické nebo právnické osobě, která sjednala pohřbení, nebo jí pověřené osobě (případně na vyžádání urnu oprávněné osobě zaslat). Pokud tato osoba do 12 měsíců ode dne zpopelnění urnu od provozovatele krematoria nepřevzme, je provozovatel krematoria oprávněn lidské ostatky uložit smísením se zemí do společného hrobu na veřejném pohřebišti (datum a místo, kde byly zpopelněné lidské ostatky uloženy do společného hrobu, musí být evidovány).
- 2) Převzetí urny s popelem potvrdí převíjající svým podpisem na výdejním dokladu. Krematorium tyto výdejní doklady archivuje.
- 3) Dovoluje-li to dostatek místa, může krematorium zajišťovat za zvláštní poplatek dočasnou úschovu urny.

Článek 11

Zvláštní režim zpopelnění

- 1) Provozovatel krematoria je povinen podle § 14 odst. 2 písm. g) zákona o pohřbnictví předat proti písemnému potvrzení soudu, příslušnému k projednání dědictví, k dědickému řízení předměty nalezené mezi zpopelněnými lidskými pozůstatky, o nichž lze zejména s přihlédnutím k listu o prohlídce mrtvého důvodně předpokládat, že jde o slitky z drahých kovů.
- 2) K zabezpečení tohoto požadavku je stanoven tzv. "zvláštní režim zpopelnění" zahrnující následující postup:
 - a) Je-li v listu o prohlídce mrtvého uvedeno, že má při sobě snímatelné nebo nesnímatelné předměty, o nichž lze důvodně předpokládat, že jsou z drahých kovů, je povinen převíjající pracovník provést jejich fyzické porovnání s údaji uvedenými na listu o prohlídce mrtvého (výjimku tvoří případy, pokud okresní hygienik zakázal otevření rakve v rámci stanovení způsobu nakládání s lidskými pozůstatky podle § 5 odst. 6 zákona o pohřbnictví). Pracovník při kontrole je povinen použít osobní ochranné prostředky (latexové rukavice). Pokud jsou zjištěny nesrovnalosti, je povinen mrtvého nepřevzít, nepotvrdí-li písemně zjištěný rozdíl osoba předávající lidské pozůstatky.
 - b) Po provedení kontroly dle odst. 1 uloží rakev s lidskými pozůstatky v uzamčeném chladicím zařízení až do doby převzetí ke zpopelnění.
 - c) Při převzetí rakve z chladicího zařízení, jejím transportu ke křemáční peci, vložení do pece a dále při hledání nemagnetických kovových slitků, o nichž lze předpokládat, že jsou z drahých kovů, jejich zaevidování a uložení musí být kromě pracovníka provádějícího zmíněné úkony po celou dobu přítomen druhý, dozorující pracovník, určený provozovatelem krematoria.
 - d) Před zpopelněním provedou pracovníci uvedení v předchozím odstavci kontrolu snímatelných nebo nesnímatelných předmětů z drahých kovů, dle zápisu z knihy příjmu, případně listu o prohlídce zemřelého (výjimku tvoří případy, pokud okresní hygienik zakázal otevření rakve v rámci stanovení způsobu nakládání s lidskými pozůstatky podle § 5 odst. 3 zákona o pohřbnictví). Při zjištění nesrovnalostí nesmí být zahájeno zpopelnění až do vyřešení celého případu.
 - e) Zpopelnění může být zahájeno, pokud kontrola proběhne bez závad, případně po vyřešení zjištěných nesrovnalostí.

Článek 12

Provádění smutečních obřadů

- 1) Krematorium provádí podle objednávky fyzických a právnických osob smuteční obřady před zpopelněním, popřípadě smuteční obřady s vystavením urny se zpopelněnými ostatky.
- 2) Krematorium umožňuje v souladu s ustanovením § 14 odst. 2 písm. c) zákona o pohřebnictví při smutečních obřadech účast registrovaných církví, náboženských společností a jiných subjektů a právnických osob v souladu s projevenou vůlí osoby sjednávající pohřbení.
- 3) Při příjmu objednávky smutečního obřadu stanoví pracovníci provozovatele krematoria datum a dobu provedení obřadu.
- 4) Smuteční obřady se provádějí ve stanovené provozní době zpravidla v pracovních dnech, v případě potřeby i ve dnech pracovního klidu, konají se v odstupe minimálně 30 minut.
- 5) Objednavatel si může rovněž objednat další služby, které může krematorium provést, pokud neodporují platným právním předpisům, veřejnému pořádku a důstojnosti obřadu.
- 6) Denní pořad smutečních obřadů s vyznačením jmen zemřelých a doby konání obřadů vyvěsí provozovatel na obvyklém místě přístupném veřejnosti.
- 7) Provozovatel je oprávněn odložit provedení kremačního obřadu, nebylo-li tělo zemřelého dopraveno do krematoria včas v potřebné lhůtě to je 1 den před začátkem smutečního obřadu.
- 8) Krematorium umožní vystavení zemřelého (ve lhůtě do 1 týdne od úmrtí, je-li tělo konzervováno, i ve lhůtě delší – viz. ust. § 4 odst. 1 písm. c) zákona o pohřebnictví), pokud o to objednatel pohřbení (smutečního obřadu) požádá při projednávání průběhu obřadu nejpozději však 20 minut před stanoveným zahájením obřadu.
- 9) Rakve se zemřelými, pro něž má být proveden smuteční obřad, musí být přejímajícím pracovníkem krematoria viditelně označeny druhem smutečního obřadu, dnem a hodinou konání.
- 10) Pro smuteční obřad rozloučení se zpopelněnými lidskými pozůstatky lze zapůjčit výhradně novou rakev zakoupenou od výrobce.
- 11) Žádá-li objednatel pohřbení otevření rakve k ověření totožnosti zemřelého, krematorium mu je povinno vyhovět (s výjimkou případů, kdy to neumožní okresní hygienik podle ustanovení čl. 5 odst. 3 zákona o pohřebnictví). Vzniknou-li přitom jakékoliv pochybnosti, nesmí být zpopelnění provedeno, dokud nebude totožnost zemřelého bezpečně ověřena.
- 12) Pracovníci krematoria nejsou oprávněni se zemřelým manipulovat, s výjimkou nejjednodušších úprav oděvu před pietním aktem. Při těchto úpravách použije pracovník osobní ochranné prostředky (latexové rukavice). Za vzhled a úpravu zemřelého, typ dodané rakve, dodané věnce, kytice a jiné květinové dary včetně stuh odpovídá osoba (pohřební služba), která smuteční obřad v krematoriu objednala a předala krematoriu rakev se zemřelým a květinové dary.
- 13) Pokud nebudou věnce, kytice a jiné květinové dary včetně stuh věnované k uctění památky zemřelého na požádání objednatele vydány pozůstalým, budou provozovatelem krematoria po skončení smutečního obřadu zničeny.
- 14) Přípomínky týkající se dodané rakve, úpravy zemřelého nebo květinových darů může uplatnit objednatel pohřbení bezprostředně po zjištění nesrovnalostí u pohřební služby, s níž pohřbení zahrnující smuteční obřad sjednal. V zájmu zabezpečení předmětů potřebných pro reklamační řízení je třeba, aby o této skutečnosti informoval bezprostředně po pietním obřadu provozovatele krematoria. Ten poté posečká s likvidací předmětu reklamace, aby umožnil posouzení oprávněnosti uplatněné reklamace.
- 15) Pozůstalí mohou uplatnit případné připomínky k průběhu smutečního obřadu v průběhu nebo bezprostředně po obřadu přímo v krematoriu u osoby zastupující provozovatele krematoria.

Článek 13 **Chování pracovníků krematoria a jeho návštěvníků**

1) Pracovníci krematoria jsou povinni:

- zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděli v souvislosti s výkonem svého zaměstnání,
- musí být vždy slušně a pietně oděni a musí zachovávat zásady osobní hygieny,
- chovat se k pozůstalým i ostatním návštěvníkům zdvořile a ohleduplně,
- zachovávat pietu k zemřelým, kteří jsou zpopelňováni,
- dbát, aby obřadní síň byla udržována v čistém, upraveném stavu a rakev se zemřelým byla k obřadu vystavena důstojně,
- zamezit vstupu nepovolaných osob do provozních prostor krematoria (žárově, chladících komor apod.).

2) Návštěvníci krematoria jsou povinni:

- chovat se vždy způsobem odpovídajícím důstojnosti místa; není dovoleno zejména dělat hluk, užívat komunikační přístroje (mobilní telefony), kouřit, odhazovat odpadky, vodit (nosit) zvířata nebo si jinak nevhodně počínat,
- vstupovat do obřadní síně po uvedení pověřenými zaměstnanci krematoria, děti do 10 let mohou vstupovat do prostor krematoria jen v doprovodu dospělých,
- respektovat pokyny zaměstnanců krematoria spojené s pohybem v prostorách krematoria a zachováváním důstojnosti daného místa.

3) Závažné porušení řádu krematoria jeho návštěvníky může být řešeno jako přestupek nebo trestný čin.

Článek 14 **Ostatní ustanovení**

Řád krematoria je k dispozici k nahlédnutí v kanceláři krematoria a vystaven na obvyklém místě vyhrazeném pro informace určené návštěvníkům krematoria, na požádání může být poskytnut smluvním partnerům krematoria.

Článek 15 **Účinnost**

Tento řád krematoria nabývá účinnosti dne: 1. 12. 2002

.....
podpis provozovatele krematoria

Vyjádření městského hygienika:

Schváleno rozhodnutím Městského hygienika dne 18. 11. 2002 pod číslem jednacím
9315/02/P05-HK/Tu

Zdroj:

Pohřební ústav hlavního města Prahy. [online]. [cit. 15. března 2014]. Dostupné z: <http://www.pohrustav.cz/krematorium-motol>.